

บทที่ 3

กฎหมายว่าด้วยการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิต คนพิการเพื่อการมีงานทำ

เมื่อได้ศึกษากฎหมายระหว่างประเทศ กฎหมายขององค์การระหว่างประเทศ และกฎหมายต่างประเทศ รวมทั้งศึกษาแนวคิดและทฤษฎีการจัดตั้งองค์การมหาชน (Public Organization) แล้วต่อไปจะได้ศึกษากฎหมายของประเทศไทยที่บัญญัติคุ้มครองสิทธิคนพิการว่าได้มีการบัญญัติกฎหมายเพื่อให้การส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ (Promotion and development of life quality of Disabled Persons) อย่างไรบ้าง โดยเฉพาะอย่างยิ่งการส่งเสริมให้คนพิการมีงานทำ ทั้งนี้ปัจจุบันประเทศไทยมีการตราพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550¹ ใช้บังคับแทนพระราชบัญญัติการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ พ.ศ. 2534² ซึ่งมีสาระสำคัญในการกำหนดแนวทางและปรับปรุงวิธีการในการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการให้มีความเหมาะสมยิ่งขึ้น และกำหนดบทบัญญัติเกี่ยวกับสิทธิประโยชน์และความคุ้มครองคนพิการเพื่อมิให้มีการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรม (Unjust discrimination) เพราะเหตุสภาพทางกายหรือสุขภาพ รวมทั้งให้คนพิการมีสิทธิได้รับสิ่งอำนวยความสะดวกอันเป็นสาธารณะและความช่วยเหลืออื่นจากรัฐ (public facilities including other welfare and assistance provided by the State) ตลอดจนให้รัฐต้องสงเคราะห์คนพิการให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีและพึ่งตนเองได้ ในการศึกษา (educational) กฎหมายว่าด้วยการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการนี้ ผู้เขียนจะศึกษามุ่งเน้นไปที่การสร้างโอกาส (equal opportunities) ให้แก่คนพิการเพื่อการมีงานทำ และสภาพปัญหาของมาตรการหรือเครื่องมือต่าง ๆ ของรัฐที่เป็นมาตรการรองรับบทบัญญัติแห่งกฎหมายดังกล่าว

¹ พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 มีผลใช้บังคับเมื่อวันที่ 28 กันยายน 2550

² พระราชบัญญัติการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ พ.ศ. 2534 เป็นพระราชบัญญัติฉบับแรกที่บัญญัติให้ความคุ้มครองแก่คนพิการโดยตรง

3.1 พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550

พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550³ ตราขึ้นเพื่อให้คนพิการสามารถเข้าถึงและใช้สิทธิประโยชน์ต่าง ๆ ตามอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิของคนพิการ และให้เหมาะสมและสอดคล้องกับความต้องการของคนพิการ กฎหมายฉบับนี้จึงมีสาระสำคัญเป็นการคุ้มครองสิทธิและส่งเสริมสิทธิของคนพิการ รวมทั้งการห้ามมิให้มีการละเมิดสิทธิคนพิการ ซึ่งมีความแตกต่างจากพระราชบัญญัติการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ พ.ศ. 2534 ที่กำหนดเฉพาะการส่งเสริมสิทธิคนพิการเท่านั้น โดยมีได้มีบทบัญญัติกำหนดเกี่ยวกับการห้ามมิให้ละเมิดสิทธิคนพิการแต่ประการใด นอกจากนี้ พระราชบัญญัตินี้ยังถือเป็นกฎหมายฉบับแรกของประเทศไทยที่ได้มีการกำหนดเรื่องการห้ามมิให้มีการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรม โดยมีการปฏิรูประบบบริหารที่เน้นการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนและองค์กรคนพิการ (Organizations of Disabled Persons) และส่งเสริมให้คนพิการมีสิทธิเข้าถึงทรัพยากรต่าง ๆ ได้เสมือนคนปกติทั่วไป ซึ่งมีความแตกต่างไปจากกฎหมายฉบับเดิม

ต่อมาได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัตินี้โดยตราเป็นพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2556⁴ ใช้บังคับ ซึ่งมีข้อพิจารณาในการแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติ 2 ประการ คือ (1) การตรวจสอบสิทธิประโยชน์ที่คนพิการสมควรจะได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายมีครบถ้วนแล้วหรือไม่ และ (2) กระบวนการในการส่งเสริมให้คนพิการสามารถเข้าถึงและใช้สิทธิประโยชน์ (accessible and usable) เหล่านี้มีเพียงพอหรือไม่ สาระสำคัญในการแก้ไขเพิ่มเติม ดังนี้

1) ยกฐานะสำนักงานส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติเป็นกรมในกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (Ministry of Social Development and Human Security)

2) แก้ไขคำว่า “เลขาธิการ” สำนักงานส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ เป็น “ผู้อำนวยการ” ซึ่งเป็นข้าราชการพลเรือนสามัญรับผิดชอบการบริหารของสำนักงานส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ (นิยามคำว่า “ผู้อำนวยการ” ในมาตรา 4)

³ พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550. (2550, 27 กันยายน). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 124 (ตอนที่ 61 ก), หน้า 8.

⁴ พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2556. (2556, 29 มีนาคม). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 130 (ตอนที่ 30 ก), หน้า 6.

3) ให้สำนักงานส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติตรวจสอบการได้รับสิทธิประโยชน์ของคนพิการตามกฎหมายกำหนด (มาตรา 13 (4/1)⁵)

4) ในกรณีที่หน่วยงานของรัฐ (Government or public agencies) องค์กรเอกชน หรือบุคคลใด ซึ่งมีหน้าที่รับผิดชอบไม่ปฏิบัติให้ถูกต้อง ภายในระยะเวลาที่กำหนด ให้สำนักงานฯ ดำเนินการดังต่อไปนี้ (มาตรา 13/1)

(1) ในกรณีที่หน่วยงานของรัฐ ให้รายงานต่อคณะกรรมการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ (the National Commission on Promotion and Development of Life Quality of Disabled Persons) เพื่อพิจารณาดำเนินการ ก่อนเสนอคณะรัฐมนตรี (Cabinet) พิจารณาสั่งการต่อไป

(2) ในกรณีที่เป็้องค์กรเอกชนหรือบุคคลใด ให้แจ้งหน่วยงานของรัฐที่มีอำนาจหน้าที่รับผิดชอบ พิจารณาสั่งการเพื่อใช้มาตรการบังคับตามกฎหมายนั้น หากหน่วยงานของรัฐที่ได้รับแจ้งละเลยไม่ปฏิบัติตามหน้าที่ที่กฎหมายกำหนดหรือปฏิบัติหน้าที่ล่าช้าจนอาจเกิดความเดือดร้อนเสียหายแก่คนพิการ ให้รายงานต่อคณะกรรมการฯ เพื่อพิจารณาดำเนินการตามกฎหมายกับองค์กรเอกชนหรือบุคคลนั้น

5) ในกรณีที่คนพิการถูกเลือกปฏิบัติ หลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการร้องขอความช่วยเหลือ การรวบรวมพยานหลักฐาน การไต่ถามและ การวินิจฉัย ให้เป็นไปตามระเบียบที่คณะกรรมการฯ กำหนด⁶ ซึ่งคณะกรรมการฯ อาจจัดให้มีคณะกรรมการจัดการเลือกปฏิบัติ โดยไม่เป็นธรรมต่อคนพิการปฏิบัติหน้าที่แทนได้ (มาตรา 16 วรรคสาม)

⁵ พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550

มาตรา 13 ให้สำนักงานมีอำนาจหน้าที่ ดังต่อไปนี้

(1) ประสานงานและร่วมมือกับหน่วยงานด้านนโยบายและยุทธศาสตร์ของรัฐบาล ส่วนราชการ หน่วยงานอื่น ๆ ของรัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้องทั้งในประเทศและต่างประเทศในการดำเนินงาน การทำงานร่วมกันในระดับนโยบาย ยุทธศาสตร์และแผนงานด้านคนพิการเกี่ยวกับการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ

ฯลฯ

ฯลฯ

(4/1) ตรวจสอบการได้รับสิทธิประโยชน์ของคนพิการ ให้คำแนะนำและช่วยเหลือคนพิการให้สามารถเข้าถึงและใช้ประโยชน์ได้จากสิ่งอำนวยความสะดวก สวัสดิการ และความช่วยเหลืออื่นตามความต้องการจำเป็นพิเศษเฉพาะบุคคลตามพระราชบัญญัตินี้

ฯลฯ

ฯลฯ

⁶ ระเบียบคณะกรรมการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ ว่าด้วยหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการร้องขอ การรวบรวมพยานหลักฐาน การไต่ถามและ การวินิจฉัย และค่าตอบแทนของคณะกรรมการ หรือผู้ไต่ถามเกี่ยวกับการกระทำในลักษณะที่เป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อคนพิการ พ.ศ. 2556. (2556, 16 ธันวาคม). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 130 (ตอนพิเศษที่ 182 ง), หน้า 25.

6) การยื่นคำขอมีบัตรประจำตัวคนพิการ การออกบัตร การกำหนดเจ้าหน้าที่ซึ่งมีอำนาจออกบัตรประจำตัวคนพิการ การกำหนดสิทธิหรือการเปลี่ยนแปลงสิทธิ (determination or modification) การขอสละสิทธิของคนพิการ (waiving of the right) และอายุบัตรประจำตัวคนพิการ (validity of the disability ID cards) ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขตามระเบียบที่คณะกรรมการฯ (the Rules of the Commission) กำหนด⁷ (มาตรา 19 วรรคสาม)

7) คนพิการซึ่งไม่มีสถานะการทะเบียนราษฎรตามกฎหมายว่าด้วยการทะเบียนราษฎร อาจได้รับความช่วยเหลือที่เหมาะสมตามหลักศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์จากรัฐ ตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่คณะกรรมการฯ กำหนดในระเบียบ (มาตรา 19/1)

8) เพื่อประโยชน์ในการใช้สิทธิตามพระราชบัญญัติฯ คนพิการอาจดำเนินการ ดังต่อไปนี้ (มาตรา 20/1⁸)

(1) เสนอแนะต่อคณะกรรมการ สำนักงานหรือหน่วยงานของรัฐ เพื่อกำหนดมาตรการให้คนพิการ ได้รับสิทธิตามที่กฎหมายกำหนด

⁷ ระเบียบคณะกรรมการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ ว่าด้วยหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไข การยื่นคำขอมีบัตรประจำตัวคนพิการ การออกบัตร และการกำหนดเจ้าหน้าที่ซึ่งมีอำนาจออกบัตรประจำตัวคนพิการ การกำหนดสิทธิ หรือการเปลี่ยนแปลงสิทธิ และการขอสละสิทธิของคนพิการ และอายุบัตรประจำตัวคนพิการ พ.ศ. 2556. (2556, 16 ธันวาคม). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 130 (ตอนพิเศษ 182 ง), หน้า 19.

⁸ พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550

มาตรา 20/1 เพื่อประโยชน์ในการใช้สิทธิตามพระราชบัญญัตินี้ คนพิการอาจดำเนินการ ดังต่อไปนี้

(1) เสนอแนะต่อคณะกรรมการ สำนักงานหรือหน่วยงานของรัฐ เพื่อกำหนดมาตรการให้คนพิการ ได้รับสิทธิตามที่กฎหมายกำหนด

(2) ร้องขอให้หน่วยงานของรัฐหรือเอกชนที่เกี่ยวข้องจัดให้มี สนับสนุน อำนวยความสะดวก หรือปฏิบัติอย่างหนึ่งอย่างใด เพื่อให้คนพิการสามารถใช้สิทธิได้ตามที่กฎหมายกำหนด

(3) ร้องขอให้หน่วยงานของรัฐหรือเอกชนพิจารณาแก้ไขปัญหาที่เกี่ยวกับการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อคนพิการ

(4) ร้องขอให้หน่วยงานของรัฐหรือเอกชนที่ได้รับงบประมาณสนับสนุนจากรัฐชี้แจงรายละเอียด และอำนวยความสะดวกแก่คนพิการ เพื่อให้คนพิการเข้าถึงและใช้ประโยชน์จากข้อมูลข่าวสารหรือใช้สิทธิประโยชน์ของตนได้

(5) ร้องขอให้หน่วยงานของรัฐหรือเอกชนดำเนินการแก้ไขกฎหรือระเบียบ แผนงาน โครงการ หรือกิจกรรม แล้วแต่กรณี เพื่อให้คนพิการได้รับสิทธิตามที่กฎหมายกำหนด

ในกรณีที่คนพิการไม่สามารถดำเนินการด้วยตนเองได้ ให้ผู้ดูแลคนพิการหรือองค์กรด้านคนพิการที่เกี่ยวข้องเป็นผู้ดำเนินการแทนได้

ในกรณีหน่วยงานของรัฐหรือเอกชนที่เกี่ยวข้องมิได้ดำเนินการภายในระยะเวลาอันสมควรตามที่มีการร้องขอ ให้คนพิการ ผู้ดูแลคนพิการหรือองค์กรด้านคนพิการมีสิทธิร้องขอให้สำนักงานดำเนินการ ตามมาตรา 13/1 ได้

(2) ร้องขอให้หน่วยงานของรัฐหรือเอกชนที่เกี่ยวข้องจัดให้มีการสนับสนุน อำนาจ ความสะดวก หรือปฏิบัติอย่างหนึ่งอย่างใด เพื่อให้คนพิการสามารถใช้สิทธิได้ตามที่กฎหมาย กำหนด (3) ร้องขอให้หน่วยงานของรัฐหรือเอกชนพิจารณาแก้ไขปัญหาที่เกี่ยวกับการเลือก ปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อคนพิการ

(4) ร้องขอให้หน่วยงานของรัฐหรือเอกชนที่ได้รับงบประมาณสนับสนุนจากรัฐ (Subsidized by the State) ชี้แจงรายละเอียด และอำนวยความสะดวกแก่คนพิการ เพื่อให้คนพิการ เข้าถึงและใช้ประโยชน์จากข้อมูลข่าวสารหรือใช้สิทธิประโยชน์ของตนได้

(5) ร้องขอให้หน่วยงานของรัฐหรือเอกชนดำเนินการแก้ไขกฎ (rules) หรือระเบียบ (regulations) แผนงาน โครงการ หรือกิจกรรม แล้วแต่กรณี เพื่อให้คนพิการได้รับสิทธิตามที่ กฎหมายกำหนด

9) ในกรณีที่คนพิการไม่สามารถดำเนินการตามข้อ 1.8 ด้วยตนเองได้ ให้ผู้ดูแลคนพิการ หรือองค์กรด้านคนพิการที่เกี่ยวข้องเป็นผู้ดำเนินการแทนได้ (มาตรา 20/1 วรรคสอง)

10) ในกรณีหน่วยงานของรัฐหรือเอกชนที่เกี่ยวข้องมิได้ดำเนินการภายในระยะเวลา อันสมควรตามการร้องขอให้คนพิการ ผู้ดูแลคนพิการ (Caregivers of disabled persons) หรือองค์กร ด้านคนพิการมีสิทธิร้องขอให้สำนักงานดำเนินการช่วยเหลือได้ (มาตรา 20/1 วรรคสาม)

11) ในองค์กรด้านคนพิการหรือองค์กรอื่นใดที่ให้บริการแก่คนพิการที่ได้รับการรับรอง มาตรฐานจากคณะกรรมการ มีสิทธิดำเนินการ ดังต่อไปนี้ (มาตรา 20/2)

(1) เสนอแนะต่อคณะกรรมการหรือสำนักงานฯ เพื่อปรับปรุงสิทธิประโยชน์แก่คนพิการ

(2) เสนอแนะต่อหน่วยงานของรัฐที่มีอำนาจหน้าที่รับผิดชอบ เพื่อส่งเสริมหรือให้บริการ แก่คนพิการให้ได้รับสิทธิอย่างครบถ้วน

(3) เรียกร้องแทนคนพิการให้ได้รับสิทธิสำหรับคนพิการตามพระราชบัญญัติฯ

(4) ให้ความช่วยเหลือคนพิการเพื่อให้สามารถเข้าถึงและใช้ประโยชน์ได้ตามพระราชบัญญัติฯ

(5) ให้บริการจัดหางานและส่งเสริมการมีงานทำให้แก่คนพิการ โดยอาจได้รับเงินอุดหนุน จากกองทุนส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ (The Fund for Promotion and Development of Life Quality of Disabled Persons)

(6) ให้บริการหรือจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการศึกษาหรือนันทนาการสำหรับคนพิการ โดยอาจได้รับการสนับสนุนจากรัฐ

(7) ประสานงานเกี่ยวกับงานอันมีลิขสิทธิ์ของบุคคลอื่น เพื่อประโยชน์แก่คนพิการ ทั้งนี้ ตามกฎหมายว่าด้วยลิขสิทธิ์

(8) ขอให้ที่ราชพัสดุ⁹ หรือทรัพย์สินอื่นของทางราชการเพื่อประโยชน์ในการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ และอาจได้รับยกเว้นค่าธรรมเนียม (free of charge) และค่าใช้จ่ายตามกฎหมายว่าด้วยกรณีนั้น

12) ให้จัดตั้งศูนย์บริการคนพิการ เพื่อประโยชน์ในการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการตามพระราชบัญญัติฯ (มาตรา 20/3 วรรคหนึ่ง)

13) ราชการส่วนท้องถิ่น (local administration Organization) อาจจัดตั้งศูนย์บริการคนพิการได้โดยใช้งบประมาณของตนเอง (มาตรา 20/3 วรรคสอง)

14) ให้ศูนย์บริการคนพิการได้รับการสนับสนุนด้านการเงินหรือด้านอื่น ตามระเบียบที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์กำหนด หรือได้รับเงินสนับสนุนจากกองทุนฯ (มาตรา 20/3 วรรคสาม)

15) ให้ศูนย์บริการคนพิการมีอำนาจหน้าที่ ดังต่อไปนี้ (มาตรา 20/4 วรรคหนึ่ง)

(1) สำรวจ ติดตามสภาพปัญหาคนพิการ และจัดทำระบบข้อมูลการให้บริการในเขตพื้นที่รับผิดชอบ

(2) ให้บริการข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับสิทธิประโยชน์ สวัสดิการ และความช่วยเหลือตามที่คนพิการร้องขอ และตามที่หน่วยงานของรัฐกำหนด รวมทั้งการให้คำปรึกษาหรือช่วยดำเนินการเกี่ยวกับการขอใช้สิทธิประโยชน์แก่คนพิการ

(3) เรียกร้องแทนคนพิการให้ได้รับสิทธิประโยชน์สำหรับคนพิการตามพระราชบัญญัติฯ

(4) ให้ความช่วยเหลือในการดำรงชีวิตขั้นพื้นฐาน การฟื้นฟูสมรรถภาพด้านอาชีพ (vocational rehabilitation) การฝึกอาชีพ และการจัดหางานให้แก่คนพิการ

(5) ให้ความช่วยเหลือคนพิการให้ได้รับเครื่องมือหรืออุปกรณ์ตามความต้องการจำเป็นพิเศษเฉพาะบุคคล

(6) ประสาน คัดกรอง ส่งต่อ และให้ความช่วยเหลือคนพิการหรือผู้มีแนวโน้มว่าจะพิการให้ได้รับการดูแลรักษาพยาบาลที่เหมาะสม

⁹ ที่ราชพัสดุ หมายความว่า อสังหาริมทรัพย์อันเป็นทรัพย์สินของแผ่นดินทุกชนิด เว้นแต่สาธารณสมบัติของแผ่นดิน ดังต่อไปนี้

(1) ที่ดินรกร้างว่างเปล่า และที่ดินซึ่งมีผู้เวนคืนหรือทอดทิ้งหรือกลับมาเป็นของแผ่นดิน โดยประการอื่นตามกฎหมายที่ดิน

(2) อสังหาริมทรัพย์สำหรับพลเมืองใช้หรือสงวนไว้เพื่อประโยชน์ของพลเมืองใช้ร่วมกันเป็นค้ำประกันที่ชายดลิ่ง ทางน้ำ ทางหลวง ทะเลสาบ

ส่วนอสังหาริมทรัพย์ของรัฐวิสาหกิจที่เป็นนิติบุคคลและขององค์การปกครองท้องถิ่นไม่ถือว่าเป็นที่ราชพัสดุ

(7) ประสานความช่วยเหลือกับหน่วยงานของรัฐที่มีอำนาจหน้าที่รับผิดชอบเพื่อให้ความช่วยเหลือคนพิการตามประเภทความพิการ

(8) ติดตามและประเมินผล และรายงานเกี่ยวกับการได้รับสิทธิประโยชน์ตามพระราชบัญญัติฯ และการดำรงชีวิตของคนพิการ

(9) ปฏิบัติหน้าที่ตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติฯ หรือกฎหมายอื่น หรือตามที่คณะกรรมการฯ หรือสำนักงานฯ มอบหมาย

16) ราชการส่วนท้องถิ่นอาจจัดสรรงบประมาณของตนเองเพื่อตั้งเป็นกองทุนส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการส่วนท้องถิ่นได้ ทั้งนี้ การบริหารกองทุน การจัดการกองทุน และการอนุมัติการจ่ายเงิน ราชการส่วนท้องถิ่นอาจนำระเบียบที่คณะกรรมการฯ กำหนดมาใช้บังคับโดยอนุโลมก็ได้ (มาตรา 21¹⁰ วรรคสอง)

17) ให้สมาคมสภาคนพิการทุกประเภทแห่งประเทศไทยและองค์กรคนพิการ แต่ละประเภทได้รับเงินสนับสนุนสำหรับค่าใช้จ่ายในการบริหารจัดการจากกองทุน ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่คณะกรรมการฯ กำหนดในระเบียบ¹¹ (มาตรา 27)

18) ให้องค์กรเอกชนมีสิทธิได้รับการยกเว้นภาษีสำหรับเงินที่ได้รับการอุดหนุนจากกองทุน ตามที่ประมวลรัษฎากรกำหนด (มาตรา 27/1)

19) ในกรณีที่หน่วยงานของรัฐไม่ประสงค์จะรับคนพิการเข้าทำงานตามมาตรา 33 หรือนายจ้างหรือเจ้าของสถานประกอบการไม่รับคนพิการเข้าทำงานตามมาตรา 33 และไม่ประสงค์จะส่งเงิน เข้ากองทุนตามมาตรา 34 หน่วยงานของรัฐ นายจ้างหรือเจ้าของสถานประกอบการนั้น อาจให้สัมปทาน (Concession) จัดสถานที่จำหน่ายสินค้าหรือบริการ จัดจ้างเหมาช่วงงาน (employ under a temporary employment contract) หรือจ้างเหมาบริการโดยวิธีกรณีพิเศษ ฝึกงาน หรือจัด

¹⁰ พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550

มาตรา 21 เพื่อประโยชน์ในการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ ให้ราชการส่วนท้องถิ่นออกข้อบัญญัติ เทศบัญญัติ ข้อกำหนด ระเบียบหรือประกาศ แล้วแต่กรณี ให้เป็นไปตามพระราชบัญญัตินี้

ในการดำเนินการตามวรรคหนึ่ง ราชการส่วนท้องถิ่นอาจจัดสรรงบประมาณของตนเองเพื่อตั้งเป็นกองทุนส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการส่วนท้องถิ่นได้ ทั้งนี้ การบริหารกองทุน การจัดการกองทุน และการอนุมัติการจ่ายเงิน ราชการส่วนท้องถิ่นอาจนำระเบียบที่คณะกรรมการกำหนดมาใช้บังคับโดยอนุโลมก็ได้

¹¹ ระเบียบคณะกรรมการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ ว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการจ่ายเงินสนับสนุนค่าใช้จ่ายในการบริหารจัดการของสมาคมสภาคนพิการทุกประเภทแห่งประเทศไทย และองค์กรคนพิการแต่ละประเภท พ.ศ. 2557. (2557, 17 พฤศจิกายน). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 131 (ตอนพิเศษที่ 232 ง), หน้า 12.

ให้มีอุปกรณ์หรือสิ่งอำนวยความสะดวก ล่ามภาษามือ (Sign Language Interpreter) หรือให้ความช่วยเหลืออื่นใดแก่คนพิการ หรือผู้ดูแลคนพิการ (มาตรา 35)

3.2 สิทธิของคนพิการตามกฎหมายว่าด้วยการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ

ปัจจุบันรัฐบาลและสังคมไทยได้ตระหนักถึงสิทธิของคนพิการมากขึ้นและได้มีการดำเนินการอย่างเป็นรูปธรรม เห็นได้อย่างชัดเจนจากการปรับปรุงกฎหมายและให้มีกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับคนพิการหลายฉบับ เช่น ให้มีพระราชบัญญัติการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ พ.ศ. 2551 ซึ่งบัญญัติให้คนพิการมีสิทธิและโอกาสได้รับการบริการและความช่วยเหลือทางการศึกษาเป็นพิเศษตั้งแต่แรกเกิดหรือพบความพิการ เนื่องจากการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการมีลักษณะเฉพาะแตกต่างจากการจัดการศึกษาสำหรับบุคคลทั่วไป ทั้งนี้ เพื่อให้การบริการและการให้ความช่วยเหลือแก่คนพิการในด้านการศึกษาเป็นไปอย่างทั่วถึงทุกระบบและทุกระดับการศึกษา การแก้ไขเพิ่มเติมกฎกระทรวง ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2524) ออกตามความในพระราชบัญญัติการขนส่งทางบก พ.ศ. 2522 โดยกฎกระทรวง ฉบับที่ 57 (พ.ศ. 2549) ออกตามความในพระราชบัญญัติการขนส่งทางบก พ.ศ. 2522 เพื่อกำหนดเกี่ยวกับเครื่องอุปกรณ์สำหรับรถที่จะมีไว้เพื่ออำนวยความสะดวกและความปลอดภัยในการโดยสารแก่คนพิการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการปรับปรุงพระราชบัญญัติการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ พ.ศ. 2534 แล้วตราเป็นพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 และได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัตินี้โดยพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2556 รวมทั้งการออกอนุบัญญัติ (Subordinate Legislation) ตามมาอย่างต่อเนื่อง

พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 เป็นกฎหมายที่กำหนดให้สิทธิแก่คนพิการทุกประเภท รวมถึงผู้ดูแลคนพิการ องค์กรคนพิการ นายจ้าง และเจ้าของสถานประกอบการ (employer and owner of business) โดยสิทธิที่สำคัญ ๆ ที่ให้แก่คนพิการ¹²มีดังนี้

3.2.1 สิทธิด้านสุขภาพ

พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการฯ ได้กำหนดให้คนพิการ มีสิทธิได้รับสวัสดิการและความช่วยเหลือจากรัฐเกี่ยวกับการบริการฟื้นฟูสมรรถภาพ (Rehabilitation) โดยกระบวนการทางการแพทย์ และค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาล ค่าอุปกรณ์ เครื่องช่วยความพิการ

¹² มุฉินิสถาบันวิจัยกฎหมาย. (2553). รายงานฉบับสมบูรณ์โครงการศึกษาวิจัยเพื่อปรับปรุงพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 และยกร่างกฎหมายเกี่ยวกับการดำเนินงานเชิงยุทธศาสตร์ด้านการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ. รายงานการวิจัย. กรุงเทพฯ: สำนักงานส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ. หน้า 6.

และสื่อส่งเสริมพัฒนาการ เพื่อปรับสภาพทางร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม พฤติกรรม สติปัญญา การเรียนรู้ หรือเสริมสร้างสมรรถภาพให้ดีขึ้น ตามที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุขประกาศ กำหนด ทั้งนี้ ตามบทบัญญัติมาตรา 20 (1) แห่งพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิต คนพิการฯ

3.2.2 สิทธิด้านการศึกษา

คนพิการมีสิทธิได้รับสวัสดิการและการช่วยเหลือจากรัฐในด้านการศึกษาดังกฎหมาย ว่าด้วยการศึกษาแห่งชาติหรือแผนการศึกษาแห่งชาติตามความเหมาะสมในสถานศึกษาเฉพาะ หรือในสถานศึกษาทั่วไป หรือการศึกษาทางเลือก หรือการศึกษานอกระบบ (education providing non-formal) โดยให้หน่วยงานที่รับผิดชอบมีหน้าที่รับผิดชอบเกี่ยวกับสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการ และความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษาสำหรับคนพิการให้การสนับสนุนตามความ เหมาะสม ทั้งนี้ ตามบทบัญญัติมาตรา 20 (2) แห่งพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพ ชีวิตคนพิการฯ

3.2.3 สิทธิด้านการทำงาน

คนพิการมีสิทธิได้รับสวัสดิการและการช่วยเหลือจากรัฐในด้านการทำงาน การฟื้นฟู สมรรถภาพด้านอาชีพ (Vocational Rehabilitation) การให้บริการที่มีมาตรฐาน การคุ้มครองแรงงาน (Labour Protection) มาตรการเพื่อการมีงานทำ ตลอดจนได้รับการส่งเสริมการประกอบอาชีพ อิสระ (Self-employment) และบริการสื่อ สิ่งอำนวยความสะดวก เทคโนโลยีหรือความช่วยเหลือ อื่นใด เพื่อการทำงานและประกอบอาชีพของคนพิการ ตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไข ที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงแรงงานประกาศกำหนด ทั้งนี้ ตามบทบัญญัติมาตรา 20 (3) แห่ง พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการฯ นอกจากนั้น กฎหมายดังกล่าวยังได้ กำหนดให้นายจ้างหรือเจ้าของสถานประกอบการ และหน่วยงานของรัฐรับคนพิการเข้าทำงาน ตามลักษณะของงานในอัตราส่วนที่เหมาะสมกับผู้ปฏิบัติงานในสถานประกอบการหรือ หน่วยงานของรัฐ โดยให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงแรงงานออกกฎกระทรวงกำหนดจำนวน ที่นายจ้างหรือเจ้าของสถานประกอบการ และหน่วยงานของรัฐจะต้องรับคนพิการเข้าทำงาน แต่หากนายจ้างหรือเจ้าของสถานประกอบการไม่ได้รับคนพิการเข้าทำงานตามจำนวนที่กำหนด นายจ้างหรือเจ้าของสถานประกอบการนั้นต้องส่งเงินเข้ากองทุนส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิต คนพิการ โดยให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงแรงงาน (Minister of Labour) ออกกฎกระทรวง (Ministerial Regulation) กำหนดจำนวนเงินที่นายจ้างหรือเจ้าของสถานประกอบการจะต้อง นำส่งเข้ากองทุน ทั้งนี้ ตามที่มาตรา 33 ประกอบกับมาตรา 34 แห่งพระราชบัญญัติส่งเสริม และพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการฯ กำหนดไว้ ซึ่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงแรงงานได้ออก

กฎกระทรวงกำหนดจำนวนคนพิการที่นายจ้างหรือเจ้าของสถานประกอบการและหน่วยงานของรัฐจะต้องรับเข้าทำงาน และจำนวนเงินที่นายจ้างหรือเจ้าของสถานประกอบการจะต้องนำส่งเข้ากองทุนส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2554 ใช้บังคับประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 128 ตอนที่ 30 ก หน้า 7 ลงวันที่ 29 เมษายน 2554 อย่างไรก็ตาม ในกรณีที่หน่วยงานของรัฐ นายจ้าง หรือเจ้าของสถานประกอบการไม่รับคนพิการเข้าทำงานและไม่ประสงค์จะส่งเงินเข้ากองทุน มาตรา 35 แห่งพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการฯ ได้กำหนดให้หน่วยงานของรัฐ นายจ้างหรือเจ้าของสถานประกอบการนั้นอาจให้สัมปทาน จัดสถานที่จำหน่ายสินค้าหรือบริการ จัดจ้างเหมาช่วงงาน ฝึกงาน หรือให้การช่วยเหลืออื่นใดแก่คนพิการหรือผู้ดูแลคนพิการแทนก็ได้ ทั้งนี้ ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่คณะกรรมการกำหนดในระเบียบ

3.2.4 สิทธิที่จะไม่ถูกเลือกปฏิบัติและการใช้ชีวิตประจำวัน

1) พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการฯ ได้กำหนดให้ คนพิการ มีสิทธิร้องขอให้เพิกถอนการกระทำหรืองดเว้นการกระทำ (revoke or prohibit such actions) ที่เป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรม (unfair discrimination) ต่อคนพิการ

โดยมาตรา 16 กำหนดให้คนพิการที่ได้รับหรือจะได้รับความเสียหายจากการกระทำ ในลักษณะที่เป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อคนพิการมีสิทธิร้องขอต่อคณะกรรมการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติให้มีคำสั่งเพิกถอนการกระทำหรือมิให้กระทำการ ในลักษณะที่เป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อคนพิการนั้นได้ และคำสั่งของ คณะกรรมการฯ ให้เป็นที่สุด ซึ่งการร้องขอดังกล่าวไม่ตัดสิทธิผู้ร้อง (petitioner) ที่จะฟ้องเรียก ค่าเสียหายฐานละเมิด (damages caused by negligence) โดยศาลมีอำนาจกำหนดค่าเสียหาย อย่างอื่นที่มีไว้ตัวเงิน (other damages which are not pecuniary) ให้แก่คนพิการที่ถูกเลือกปฏิบัติ โดยไม่เป็นธรรมได้ และหากการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อคนพิการนั้นเป็นการกระทำ โดยจงใจหรือประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง (deliberate or reckless) ศาลจะกำหนดค่าเสียหาย ในเชิงลงโทษ (punitive damages) ให้แก่คนพิการไม่เกินสี่เท่าของค่าเสียหายที่แท้จริงด้วยก็ได้ ทั้งนี้ การใช้สิทธิร้องขอหรือฟ้องคดีดังกล่าว คนพิการหรือผู้ดูแลคนพิการอาจขอให้องค์กรด้าน คนพิการที่เกี่ยวข้องเป็นผู้ร้องขอหรือฟ้องคดีแทนได้ และการฟ้องคดีไม่ว่าคนพิการเป็นผู้ฟ้องเอง หรือองค์กรด้านคนพิการที่เกี่ยวข้องเป็นผู้ฟ้องแทน ให้ได้รับยกเว้นค่าฤชาธรรมเนียม (court fees) ทั้งนี้ ตามบทบัญญัติมาตรา 17 แห่งพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการฯ

2) คนพิการมีสิทธิในการเข้าถึงและใช้ประโยชน์ได้จากสิ่งอำนวยความสะดวกอันเป็น สาธารณะ ตลอดจนสวัสดิการและความช่วยเหลืออื่นจากรัฐในด้านการใช้ชีวิตประจำวัน เช่น การยอมรับและมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง สิทธิที่จะนำตัวนำทาง

(guiding animal) เครื่องมือหรืออุปกรณ์นำทาง หรือเครื่องช่วยความพิการใด ๆ ติดตัวไปในยานพาหนะหรือสถานที่ใด ๆ เพื่อประโยชน์ในการเดินทาง และการได้รับสิ่งอำนวยความสะดวก อันเป็นสาธารณะ โดยได้รับการยกเว้นค่าบริการ ค่าธรรมเนียม และค่าเช่าเพิ่มเติมสำหรับสัตว์ เครื่องมืออุปกรณ์ หรือเครื่องช่วยความพิการดังกล่าว เป็นต้น ทั้งนี้ ตามบทบัญญัติมาตรา 20 (8) แห่งพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการฯ

นอกจากนี้ มาตรา 37 แห่งพระราชบัญญัตินี้ได้กำหนดให้มีการออกกฎหมายลำดับรองเพื่อกำหนดรายละเอียดต่าง ๆ เกี่ยวกับการกำหนดลักษณะหรือการจัดให้มีอุปกรณ์ สิ่งอำนวยความสะดวก (provision of equipment) หรือบริการในอาคาร สถานที่ ยานพาหนะบริการขนส่ง (transportation services) หรือบริการสาธารณะอื่น (other public services) ให้คนพิการสามารถเข้าถึงและใช้ประโยชน์ได้ โดยรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงคมนาคม และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย (Minister of Transport and Minister of Interior) เป็นผู้มีอำนาจหน้าที่ในการออกกฎกระทรวงและระเบียบ และมาตรา 45 แห่งพระราชบัญญัตินี้ยังกำหนดให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงคมนาคม รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (Minister of Information and Communication Technology) รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย รัฐมนตรีว่าการกระทรวงแรงงาน และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุข (Minister of Public Health) รักษาการตามพระราชบัญญัตินี้ มีอำนาจออกกฎกระทรวง ระเบียบ หรือประกาศเพื่อปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้เฉพาะในส่วนที่เกี่ยวข้องกับกระทรวงนั้น ซึ่งมาตรา 44 แห่งพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการฯ ได้กำหนดให้บรรดากฎกระทรวง ระเบียบ ประกาศ หรือคำสั่งที่ออกตามพระราชบัญญัติการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ พ.ศ. 2534 ยังคงใช้บังคับต่อไปเท่าที่ไม่ขัดหรือแย้งกับบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัตินี้ จนกว่าจะมีการออกกฎกระทรวง ระเบียบ ประกาศ หรือคำสั่งตามพระราชบัญญัตินี้¹³

3.3 สิทธิของคนพิการในการประกอบอาชีพ

แต่เดิมเมื่อรัฐบาล (Government) ได้มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ พ.ศ. 2534 โดยรัฐมนตรีว่าการกระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคมอาศัยอำนาจตาม มาตรา 17 (2) ออกกฎกระทรวง (พ.ศ. 2537) ออกตามความในพระราชบัญญัติการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ พ.ศ. 2534 กำหนดจำนวนคนพิการที่นายจ้างหรือเจ้าของสถานประกอบการ

¹³ เรื่องเดียวกัน, หน้า 7.

(employers or owner of the establishment) จะต้องรับเข้าทำงาน โดยให้สถานประกอบการที่มีลูกจ้าง 200 คนขึ้นไป มีหน้าที่รับคนพิการเข้าทำงานในอัตราส่วน 200 คน ต่อคนพิการ 1 คน ถ้าเศษเกิน 100 คน ให้รับเพิ่มอีก 1 คน และกำหนดให้สถานประกอบการที่ประสงค์ไม่รับคนพิการเข้าทำงาน ให้เงินส่งเข้ากองทุนฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการเป็นรายปี ปีละครึ่งหนึ่งของอัตราค่าจ้างขั้นต่ำในท้องที่ที่สถานประกอบการนั้นตั้งอยู่ $\times 365 \times$ จำนวนคนพิการที่ไม่ได้รับเข้าทำงาน ต่อมาได้มีการปฏิรูประบบราชการเมื่อ ปี 2545 มีผลให้กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคมขยายออกเป็นกระทรวงแรงงานและกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ โดยภารกิจดังกล่าวอยู่ในความรับผิดชอบของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ต่อมา ปี 2550 กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ได้ปรับปรุงแก้ไขพระราชบัญญัติการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ พ.ศ. 2534 และตราเป็นพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 ซึ่งมาตรา 33 และมาตรา 34 กำหนดให้กระทรวงแรงงานมีหน้าที่ออกกฎกระทรวงเพื่อใช้บังคับแทนกฎกระทรวง พ.ศ. 2537 โดยหลักการของกฎหมายให้ผลใช้บังคับกับทุกกิจการของทั้งหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชน โดยไม่มีการกำหนดข้อยกเว้น ทั้งนี้ ร่างกฎกระทรวงตามมาตรา 33 และมาตรา 34 ที่กระทรวงแรงงานได้ดำเนินการยกร่างนั้น มีสาระสำคัญเป็นการกำหนดอัตราส่วนการจ้างงานคนพิการซึ่งกำหนดตามอัตราส่วนเดิม คือ 200 : 1 และกำหนดจำนวนเงินส่งเข้ากองทุนส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ (Fund for Empowerment of Person With Disability) โดยปรับให้สูงมากขึ้นจากเดิมครึ่งหนึ่งของค่าจ้างขั้นต่ำในท้องที่ที่สถานประกอบการนั้นตั้งอยู่เป็นจำนวนอัตราค่าจ้างขั้นต่ำ (minimum wage rates) โดยกระทรวงแรงงานมีความเห็นว่าเรื่องการจ้างงานคนพิการโดยระบบโควตา หน่วยงานของรัฐควรดำเนินการให้เป็นตัวอย่างแก่ภาคเอกชน แต่ภาคเอกชนนำหน้าภาครัฐโดยกฎกระทรวง พ.ศ. 2537 กำหนดให้นายจ้าง/เจ้าของสถานประกอบการมีหน้าที่รับคนพิการเข้าทำงานในอัตราส่วนลูกจ้าง 200 คน ให้รับคนพิการเข้าทำงาน 1 คน ดังนั้น การกำหนดอัตราส่วนการจ้างงานคนพิการตามร่างกฎกระทรวงฉบับใหม่ ซึ่งมีผลใช้บังคับกับทุกกิจการของทั้งภาครัฐและเอกชน จึงจำเป็นต้องคำนึงถึงความเป็นไปได้ในการบังคับใช้เป็นหลัก เนื่องจากหน่วยงานของรัฐไม่ได้ถูกกำหนดให้มีหน้าที่รับคนพิการเข้าทำงานมาก่อน หากร่างกฎกระทรวงฯ มีผลบังคับใช้ไม่ว่าจะกำหนดอัตราส่วนการจ้างงานคนพิการ 200 : 1 100 : 1 หรือ 50 : 1 หน่วยงานของรัฐอาจได้รับผลกระทบเกี่ยวกับกรอบอัตรากำหนดและงบประมาณสำหรับการจ้างงานคนพิการหรือค่าใช้จ่ายในการจัดจ้างเหมาบริการที่จะต้องเพิ่มขึ้น นอกจากนี้ ในการจัดสัมมนารับฟังความคิดเห็น ซึ่งมีผู้แทนหน่วยงานภาครัฐ ผู้แทนสภาองค์กรนายจ้าง ผู้แทนสภาองค์กรลูกจ้างและผู้แทนสภาสมาคมองค์กรคนพิการ (Person With Disability Organization) เข้ามามีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็น

(invaluable opinions) และให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการปรับอัตราส่วนการจ้างงานคนพิการ จาก 200 : 1 เป็น 50 : 1 ดังนี้

1) การปรับปรุงอัตราส่วนการจ้างงานคนพิการให้สูงขึ้นจาก 200 : 1 ควรดำเนินการอย่างเป็นขั้นตอนไม่ควรก้าวกระโดด โดยเห็นสมควรกำหนดตามอัตราส่วนเดิมให้ปฏิบัติตามและติดตามผล เมื่อมีผลการปฏิบัติได้มากขึ้นจึงพิจารณาปรับอัตราส่วนการจ้างงานคนพิการให้สูงขึ้นตามความเหมาะสมของสถานการณ์ต่อไป

2) ภาวะเศรษฐกิจของประเทศไทยยังอยู่ในระยะฟื้นตัว จึงไม่เหมาะสมที่จะปรับอัตราส่วนการจ้างงานคนพิการให้สูงขึ้นเป็น 50 : 1 ในช่วงนี้

3) รัฐควรดำเนินการเตรียมความพร้อมในด้านต่าง ๆ เพื่อสนับสนุนให้ทั้งหน่วยงานของรัฐและเอกชนสามารถปฏิบัติตามเมื่อร่างกฎกระทรวงฯ ประกาศใช้ ได้แก่ การปรับปรุงด้านการคมนาคม การเดินทางเพื่อให้คนพิการเดินทางไปทำงานได้ การปรับปรุงสภาพแวดล้อมในสถานที่ทำงานให้เหมาะสมกับประเภทความพิการ เช่น พื้นที่และอุปกรณ์ในการทำงาน ทางลาด (slope) ห้องน้ำสำหรับคนพิการการจัดทำฐานข้อมูล (database) คนพิการที่เป็นแรงงานที่มีคุณภาพ มีทักษะ มีความสามารถ ให้พร้อมใช้ประโยชน์ในการจ้างงานคนพิการ

อย่างไรก็ดี คณะกรรมการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ (National Committee for Empowerment of Person With Disability) มีความเห็นเกี่ยวกับอัตราส่วนการจ้างงานคนพิการซึ่งแตกต่างจากร่างกฎกระทรวงฯ โดยเสนอปรับเป็น 50 : 1 เพื่อให้คนพิการมีโอกาสในการทำงานเพิ่มขึ้น ขณะเดียวกันผลการบังคับใช้กฎกระทรวง พ.ศ. 2537 ปรากฏมีนายจ้างหรือเจ้าของสถานประกอบการปฏิบัติตามไม่มากเท่าที่ควร กล่าวคือ มีสถานประกอบการปฏิบัติตามโดยการรับคนพิการเข้าทำงานและส่งเงินเข้ากองทุน (Fund) กรณีไม่ประสงค์รับคนพิการเข้าทำงาน ปี 2550 คิดเป็นร้อยละ 53.99 ปี 2551 คิดเป็นร้อยละ 54.19 และปี 2552 คิดเป็นร้อยละ 65.62

ในเรื่องนี้ คณะรัฐมนตรีได้มีมติอนุมัติหลักการร่างกฎกระทรวงดังกล่าวและประกาศใช้บังคับเป็นกฎหมายแล้วเมื่อพฤษภาคมปี 2554 ซึ่งกฎกระทรวงดังกล่าวประกาศในราชกิจจานุเบกษา เมื่อ 29 เมษายน 2554 จึงมีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 26 ตุลาคม 2554

3.3.1 มาตรการส่งเสริมการมีงานทำของคนพิการ

กฎกระทรวงกำหนดจำนวนคนพิการที่นายจ้างหรือเจ้าของสถานประกอบการและหน่วยงานของรัฐจะต้องรับเข้าทำงานและจำนวนเงินที่นายจ้างหรือเจ้าของสถานประกอบการ

จะต้องรับเข้าทำงานและจำนวนเงินที่นายจ้างหรือเจ้าของสถานประกอบการจะต้องนำส่งเข้ากองทุนส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิต พ.ศ. 2554 เป็นมาตรการหนึ่งเพื่อส่งเสริมให้คนพิการมีงานทำ ซึ่งมีสาระสำคัญ ดังนี้

1) สถานประกอบการเอกชน ให้นายจ้างหรือเจ้าของสถานประกอบการ (employers or owner of the establishment) ซึ่งมีลูกจ้างตั้งแต่หนึ่งร้อยคนขึ้นไปรับคนพิการเข้าทำงาน ในอัตราส่วนลูกจ้างที่มีใช้คนพิการ 100 คน ต่อคนพิการ 1 คน เศษของหนึ่งร้อยคนถ้าเกินห้าสิบคนต้องรับคนพิการเพิ่มอีกหนึ่งคน และเป็นคนพิการที่สามารถทำงานได้ไม่ว่าจะอยู่ในตำแหน่งใดก็ได้ตามความเหมาะสม สำหรับการนับจำนวนลูกจ้างให้นับทุกวันที่ 1 ตุลาคม ของแต่ละปี กรณีให้นายจ้างหรือเจ้าของสถานประกอบการผู้ใดมีหน่วยงานหรือสำนักงานสาขาในจังหวัดเดียวกัน ให้นับรวมลูกจ้างของหน่วยงานหรือสำนักงานสาขาทุกแห่งในจังหวัดนั้นเข้าด้วยกัน

2) หน่วยงานของรัฐ (Government Agencies) ให้หน่วยงานของรัฐซึ่งมีผู้ปฏิบัติงานตั้งแต่หนึ่งร้อยคนขึ้นไป รับคนพิการเข้าทำงานในสัดส่วนผู้ปฏิบัติงานที่มีใช้คนพิการ 100 คน ต่อคนพิการ 1 คน เศษของหนึ่งร้อยคนถ้าเกินห้าสิบคนต้องรับคนพิการเพิ่มอีกหนึ่งคน และเป็นคนพิการที่สามารถทำงานได้ไม่ว่าจะอยู่ในตำแหน่งใดก็ได้ตามความเหมาะสม โดยแบ่งประเภทหน่วยงานของรัฐเพื่อใช้เป็นวิธีคำนวณผู้ปฏิบัติงาน ดังนี้

(1) กระทรวง (ministries) ทบวง (departments) กรม (divisions) หรือส่วนราชการ (Government Agencies) ที่เรียกชื่ออย่างอื่นที่มีฐานะเป็นกรม ให้นับจำนวนผู้ปฏิบัติงานรวมกันเป็นกระทรวง ทั้งนี้ เมื่อได้จำนวนคนพิการที่แต่ละกระทรวงจะต้องรับแล้วให้ปลัดกระทรวงดำเนินการจัดสรรให้หน่วยงานใดในสังกัดรับคนพิการเข้าทำงาน โดยพิจารณาจากลักษณะงานที่คนพิการสามารถทำได้ตามความเหมาะสม

(2) ราชการส่วนท้องถิ่น ให้นับจำนวนผู้ปฏิบัติงานของแต่ละองค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาล องค์การบริหารส่วนตำบล กรุงเทพมหานคร เมืองพัทยา และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่นที่มีกฎหมายจัดตั้ง

(3) รัฐวิสาหกิจ (state enterprises) ที่ตั้งขึ้นโดยพระราชบัญญัติ (Act) หรือพระราชกฤษฎีกา (Royal decree) ให้นับจำนวนผู้ปฏิบัติงานของแต่ละรัฐวิสาหกิจ

(4) หน่วยงานอื่นของรัฐที่เป็นนิติบุคคล ให้นับจำนวนผู้ปฏิบัติงานของแต่ละหน่วยงานอื่นของรัฐ

นอกจากนี้ กฎกระทรวงฯ ยังได้กำหนดนิยามคำว่า “ผู้ปฏิบัติงาน” ในหน่วยงานของรัฐนั้น ให้หมายความว่า ข้าราชการ พนักงานราชการ พนักงาน หรือผู้ปฏิบัติงาน ซึ่งเรียกชื่ออย่างอื่นของหน่วยงานของรัฐ ซึ่งปฏิบัติงานประจำในหน่วยงานของรัฐนั้น และให้หมายความรวมถึง

ผู้ซึ่งปฏิบัติงานอยู่ในต่างประเทศ และผู้ซึ่งอยู่ระหว่างการลาโดยได้รับเงินเดือนด้วย แต่ไม่หมายความรวมถึงลูกจ้างชั่วคราว หรือพนักงานจ้างเหมาที่ปฏิบัติงาน โดยมีกำหนดระยะเวลาตามสัญญาจ้าง

3.3.2 การส่งเงินเข้ากองทุน

การส่งเงินเข้ากองทุนส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการตามมาตรา 34 นี้ใช้บังคับเฉพาะกับสถานประกอบการเอกชนเท่านั้น หน่วยงานของรัฐไม่ต้องส่งเงินเข้ากองทุนแต่อย่างใด เพราะไม่เช่นนั้นจะกลายเป็นว่านำเงินของรัฐไปจ่ายให้กับรัฐซึ่งมิใช่เจตนารมณ์ของกฎหมาย โดยกฎกระทรวงฯ ได้กำหนดกรณีที่นายจ้างหรือเจ้าของสถานประกอบการผู้ใดมิได้รับคนพิการเข้าทำงานหรือรับได้ไม่ครบจำนวนตามที่กฎหมายกำหนด หรือมิได้ดำเนินการให้สัมปทานจัดสถานที่จำหน่ายสินค้าหรือบริการ จัดจ้างเหมาช่วงงานหรือจ้างเหมาบริการโดยวิธีกรณีพิเศษ (hire employment services by special case) ฝึกงาน หรือจัดให้มีอุปกรณ์หรือสิ่งอำนวยความสะดวกล่ามภาษามือ (sign language interpreter) หรือให้ความช่วยเหลืออื่นใดแก่คนพิการหรือผู้ดูแลคนพิการตามมาตรา 35 ให้ส่งเงินเข้ากองทุนตามมาตรา 24 (5) เป็นรายปี

การคำนวณจำนวนเงินที่ต้องส่งเข้ากองทุน มีวิธีคำนวณคือ อัตราต่ำสุดของง้อตราค่าจ้างขั้นต่ำตามกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองแรงงานที่ใช้บังคับครั้งหลังสุด (ปัจจุบัน คือ 300 บาททั่วประเทศ) ในปีก่อนปีที่มีหน้าที่ส่งเงินเข้ากองทุนส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการคูณด้วยสามร้อยหกสิบห้า และคูณด้วยจำนวนคนพิการที่ไม่ได้รับเข้าทำงานการส่งเงินตามวรรคหนึ่ง ยกตัวอย่างกรณีไม่รับคนพิการเข้าทำงาน 1 คน จำนวนเงินที่จะต้องนำส่งเข้ากองทุนเท่ากับค่าจ้างขั้นต่ำ 300 บาท \times 365 \times 1 = 109,500 บาทต่อปี โดยให้ส่งเป็นเงินสด เช็คขีดคร่อมหรือธนาณัติส่งจ่ายกองทุน โดยส่งต่อสำนักงานส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติหรือสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดที่สถานประกอบการตั้งอยู่ภายในวันที่ 31 มกราคม ของแต่ละปี

โดยภาพรวมนับแต่กฎกระทรวงกำหนดจำนวนคนพิการที่นายจ้างหรือเจ้าของสถานประกอบการและหน่วยงานของรัฐจะต้องรับเข้าทำงาน และจำนวนเงินที่นายจ้างหรือเจ้าของสถานประกอบการจะต้องนำส่งเข้ากองทุนส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2554 มีผลใช้บังคับ พบว่า ปี 2556 มีจำนวนคนพิการที่จดทะเบียนคนพิการแล้วมากกว่า 1,300,000 คน มีคนพิการทำงานในสถานประกอบการรวม 15,865 คน (จากสัดส่วนที่สถานประกอบการจะต้องรับคนพิการเข้าทำงานตามกฎหมายจำนวน 68,000 คน) ดำเนินการให้คนพิการและผู้ดูแลคนพิการสามารถประกอบอาชีพอิสระตามมาตรา 35 ได้ รวม 1,094 ราย และมีการส่งเงินเข้ากองทุน

1,264,485,773.41 บาท จะเห็นได้ว่า ยังมีสถานประกอบการที่ไม่ปฏิบัติตามกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการจ้างงานคนพิการอีกมากกว่าร้อยละ 50¹⁴

1) ค่าจ้างคนพิการเข้าทำงาน

นายจ้างหรือเจ้าของสถานประกอบการซึ่งรับคนพิการเข้าทำงาน มีสิทธิได้รับยกเว้นภาษีเงินได้เป็นจำนวนร้อยละหนึ่งร้อยของรายจ่ายในการจ้างคนพิการดังกล่าว ตามมาตรา 3 แห่งพระราชกฤษฎีกา ฉบับที่ 499 พ.ศ. 2553 แต่เดิมค่าใช้จ่ายที่เป็นเงินเดือนหรือค่าจ้างคนพิการ นายจ้างสามารถนำค่าจ้างนั้นมาหักเป็นค่าใช้จ่ายได้เท่าที่จ่ายจริงเท่านั้น เช่น ค่าจ้างคนพิการปีละ 120,000 บาท ก็นำมาหักเป็นค่าใช้จ่ายของกิจการได้ 120,000 บาท ไม่ต่างจากลูกจ้างทั่วไปแต่อย่างใด เพื่อสร้างแรงจูงใจให้นายจ้างจ้างแรงงานคนพิการ มาตรา 3 แห่งพระราชกฤษฎีกา ฉบับที่ 499 พ.ศ. 2553 กำหนดว่า “ให้ยกเว้นภาษีเงินได้ตามส่วน 2 และส่วน 3 หมวด 3 ในลักษณะ 2 แห่งประมวลรัษฎากร ให้แก่นายจ้างหรือเจ้าของสถานประกอบการซึ่งรับคนพิการที่มีบัตรประจำตัวคนพิการ (Disability Identification Card) ตามกฎหมายว่าด้วยการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการเข้าทำงานสำหรับเงินได้ เป็นจำนวนร้อยละหนึ่งร้อยของรายจ่ายที่ได้จ่ายเป็นค่าใช้จ่ายในการจ้างคนพิการดังกล่าว” หมายความว่า นายจ้างหรือเจ้าของสถานประกอบการสามารถนำค่าจ้าง (wages) คนพิการมาหักเป็นรายจ่ายเพิ่มได้ถึง 2 เท่าของที่จ่ายเป็นค่าจ้างคนพิการ ในกรณีนี้ค่าจ้างที่จ่ายจริงคือ 120,000 บาท สามารถถือเป็นรายจ่ายได้ถึง 240,000 บาท ทั้ง ๆ ที่จ่ายค่าจ้างคนพิการเพียง 120,000 บาทเท่านั้นผลที่ตามมาเท่ากับรัฐบาลได้ช่วยจ่ายค่าจ้างแรงงานคนพิการในรูปของประโยชน์ทางภาษีนายจ้างหรือเจ้าของสถานประกอบการเสียภาษีอัตราเท่าใด ก็ได้รับประโยชน์เท่ากับร้อยละของอัตราภาษีนั้น โดยทั่วไปห้างหุ้นส่วนบริษัทเสียภาษีในอัตราร้อยละ 23 ข้อมหมายความว่ารัฐบาลได้ช่วยออกค่าจ้างในรูปภาษีย้อยละ 23 คิดเป็นจำนวนเงิน $120,000 \times 23/100 = 27,600$ บาท แสดงว่านายจ้างหรือเจ้าของสถานประกอบการจ่ายจริงเพียง 92,400 บาท เท่านั้น ทั้งนี้ต้องไม่ลืมว่านายจ้างหรือเจ้าของสถานประกอบการจะได้รับสิทธิประโยชน์เฉพาะการจ้างคนพิการที่มีบัตรประจำตัวคนพิการเท่านั้น

2) รายจ่าย (expenditure) ในการจัดให้มีอุปกรณ์สิ่งอำนวยความสะดวก หรือบริการแก่ลูกจ้างที่เป็นคนพิการ นายจ้างหรือเจ้าของสถานประกอบการมีสิทธิได้รับยกเว้นภาษีเงินได้เป็นจำนวนร้อยละหนึ่งร้อยของรายจ่ายในการจัดให้มีอุปกรณ์สิ่งอำนวยความสะดวก หรือบริการ

¹⁴ มหาวิทยาลัยสยาม. (2556). รายงานผลการศึกษาระดับสมบูรณั โครงการ “การศึกษาการส่งเสริมอาชีพและการมีงานทำตามพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550”. รายงานการวิจัย. กรุงเทพฯ: สำนักนโยบายและวิชาการ สำนักงานส่งเสริมคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ และบัณฑิตวิทยาลัย สาขารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยสยาม. หน้า 5-6.

ดังกล่าวแก่ลูกจ้างที่เป็นคนพิการ โดยทั่วไปรายจ่ายเกี่ยวกับสวัสดิการในการจ้างงาน เช่น อุปกรณ์สิ่งอำนวยความสะดวก หรือโดยทั่วไปรายจ่ายเกี่ยวกับสวัสดิการในการจ้างงาน เช่น อุปกรณ์สิ่งอำนวยความสะดวก หรือบริการในอาคาร สถานที่ยานพาหนะ บริการขนส่งหรือ บริการสาธารณะ นายจ้างสามารถนำค่าจ้างนั้นมาหักเป็นค่าเสื่อมราคาหรือค่าใช้จ่ายได้ แล้วแต่กรณี ในกรณีที่นายจ้างหรือเจ้าของสถานประกอบการเสียค่าใช้จ่ายเพื่อสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกแก่ลูกจ้างเป็นเงิน 100,000 บาท ย่อมสามารถหักหักเป็นค่าเสื่อมราคาหรือถือเป็นรายจ่ายได้ 100,000 บาท อยู่แล้วตามปกติ แต่เพื่อส่งเสริมให้มีการจ้างแรงงานพิการ มาตรา 4 แห่งพระราชกฤษฎีกา ฉบับที่ 499 พ.ศ. 2553 กำหนดว่า “ให้ยกเว้นภาษีเงินได้ตามส่วน 2 และส่วน 3 หมวด 3 ในลักษณะ 2 แห่งประมวลรัษฎากร ให้แก่เจ้าของอาคาร สถานที่ยานพาหนะ บริการขนส่ง หรือ ผู้ให้บริการสาธารณะอื่น ซึ่งได้จัดอุปกรณ์สิ่งอำนวยความสะดวก หรือบริการในอาคาร สถานที่ ยานพาหนะ บริการขนส่ง (transportation services) หรือบริการสาธารณะอื่น (other public services) ให้แก่คนพิการ หมายความว่า รัฐบาลได้ช่วยออกค่าใช้จ่ายเพื่อสวัสดิการแก่ลูกจ้างพิการ ในรูปของประโยชน์ทางภาษี นายจ้างหรือเจ้าของสถานประกอบการเสียภาษีอัตราเท่าใด ก็ได้รับประโยชน์เท่ากับร้อยละของอัตราภาษีนั้น โดยทั่วไปหักหุ้นส่วนบริษัทเสียภาษีในอัตราร้อยละ 23 ย่อมหมายความว่ารัฐบาลได้ช่วยออกค่าใช้จ่ายเพื่อสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับลูกจ้าง พิการในรูปภาษีร้อยละ 23 ซึ่งนายจ้างหรือเจ้าของสถานประกอบการหรือเจ้าของอาคาร สถานที่ ยานพาหนะ บริการขนส่ง หรือผู้ให้บริการสาธารณะอื่น ได้เสียค่าใช้จ่ายสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกแก่ลูกจ้างพิการหรือจัดให้คนพิการเข้าถึงและใช้ประโยชน์ได้เป็นจำนวนเงิน 100,000 บาท รัฐบาลก็ช่วยออกค่าใช้จ่ายดังกล่าวด้วย เป็นเงินจำนวน $100,000 \times 23/100 = 23,000$ บาท แสดงว่านายจ้างหรือเจ้าของสถานประกอบการจ่ายจริงเพียง 77,000 บาทเท่านั้น ค่าสร้างสิ่งอำนวยความสะดวก 1 แสนบาท รัฐบาลช่วยจ่าย = $100,000 \times 23/100 = 23,000$ ทั้งนี้ สิทธิประโยชน์ทางภาษี นั้น นายจ้างหรือเจ้าของสถานประกอบการจะได้รับก็ต่อเมื่อมีลูกจ้างที่มีบัตรประจำตัวคนพิการ เข้าทำงานเท่านั้น

3) มีลูกจ้างคนพิการมากกว่าร้อยละ 60 ของลูกจ้างทั้งหมดตามมาตรา 38 แห่งพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 กำหนดว่า “นายจ้างหรือเจ้าของสถานประกอบการที่จ้างคนพิการเข้าทำงานมากกว่าร้อยละหกสิบของลูกจ้างในสถานประกอบการนั้น โดยมีระยะเวลาจ้างเกินกว่าหนึ่งร้อยแปดสิบวันในปีภาษีใด มีสิทธิได้รับยกเว้นภาษีเงินได้ในปีภาษีนั้น ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายกำหนด” ในกรณีนี้กรมสรรพากรต้องการให้มีการยกเว้นภาษีเงินได้แก่กิจการซึ่งต้องใช้แรงงานจำนวนมาก จึงได้เสนอให้นายจ้างหรือเจ้าของสถานประกอบการที่จ้างแรงงานคนพิการเกินกว่าร้อยละ 60 มีสิทธิได้รับยกเว้นหรือลดหย่อน

เพิ่มเติมอีกร้อยละหนึ่งร้อย ซึ่งเรื่องนี้ได้ผ่านความเห็นชอบ (approval) ของคณะรัฐมนตรี (Cabinet) คงจะออกเป็นกฎหมายโดยเร็ววัน หมายความว่านายจ้างหรือเจ้าของสถานประกอบการที่จ้างแรงงานคนพิการเกินกว่าร้อยละ 60 มีสิทธินำค่าจ้างคนพิการมาหักเป็นรายจ่ายได้ 3 เท่าของค่าใช้จ่ายจริงกรณีที่จ้างคนพิการ 100,000 บาท/คน/ปี ก็มีสิทธิหักค่าใช้จ่ายได้ถึง 300,000 บาท/คน/ปี หากได้จ้างคนพิการเป็นจำนวนมากย่อมน่าเชื่อถือได้ว่านายจ้างหรือเจ้าของสถานประกอบการนั้นจะไม่มีกำไรทางภาษีที่ต้องไปเสียภาษีแต่อย่างใด

4) สิทธิประโยชน์อื่นสำหรับนายจ้าง มาตรา 39 วรรคสอง แห่งพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 กำหนดว่า “ในกรณีที่รัฐหรือหน่วยงานของรัฐจะพิจารณาให้สัมปทาน การส่งเสริมการลงทุน การประกาศเกียรติคุณ สินเชื่อ รางวัล เครื่องราชอิสริยาภรณ์หรือสิทธิประโยชน์อื่นใด แก่นายจ้าง หรือสถานประกอบการใดให้นำข้อมูลที่ได้ประกาศตามวรรคหนึ่งมาประกอบการพิจารณาด้วย” นอกจากสิทธิประโยชน์ทางภาษีที่นายจ้างหรือเจ้าของสถานประกอบการได้รับจากการจ้างลูกจ้างพิการแล้วนั้น ยังมีสิทธิประโยชน์ที่นายจ้างหรือเจ้าของสถานประกอบการอาจได้รับตามมาตรา 39 วรรคสอง ดังที่กล่าวข้างต้น ปัจจุบันสำนักงานส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ (พก.) ได้คัดเลือกนายจ้างหรือเจ้าของสถานประกอบการที่จ้างแรงงานคนพิการไว้เกินกว่าระบบสัดส่วนการจ้างงาน กำหนดให้ได้รับการประกาศเกียรติคุณ ปัจจุบันนี้สำนักงานส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ¹⁵ (National Office for Empowerment of Person With Disability) มีการประกาศเกียรติคุณให้แก่องค์กรเอกชนที่เชิดชูคุณค่าแห่งความเท่าเทียมกันของคนพิการ ซึ่งรวมถึงองค์กรเอกชน (Private Organization) ที่ได้จ้างงานคนพิการเป็นจำนวนมาก และจัดสวัสดิการ (Welfare) ให้แก่คนพิการได้อย่างบุคคลทั่วไปด้วย

5) ตัวอย่างการเสียภาษีในกรณีจ้างหรือไม่จ้างคนพิการ

(1) บริษัทใจดีมีรายได้จากการขายสินค้าเป็นจำนวนเงิน 200 ล้านบาท มีลูกจ้าง 1,000 คน ค่าแรงถัวเฉลี่ย 1 แสนบาท /คน /ปีมีค่าใช้จ่ายอื่น ๆ รวมกันเป็นเงิน 90 ล้านบาท บริษัทใจดีเสียภาษีในอัตราร้อยละ 23 อยากทราบว่าบริษัทฯ ต้องจ้างแรงงานคนพิการกี่คน ถ้าไม่จ้างต้อง

¹⁵ ปัจจุบันสำนักงานส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติเป็นกรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการตามพระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม (ฉบับที่ 14) พ.ศ. 2558 ซึ่งปรับปรุงการจัดโครงสร้างส่วนราชการของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ใหม่ โดยรวมงานด้านนโยบาย ด้านวิชาการ และด้านการปฏิบัติของกลุ่มเป้าหมายเดียวกันให้อยู่ในส่วนราชการเดียวกัน เพื่อให้สามารถกำหนดเป้าหมายและทิศทางการปฏิบัติงานของส่วนราชการให้สามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ และลดการทำงานที่ซ้ำซ้อนรวมทั้งเป็นการประหยัดทรัพยากรภาครัฐมากยิ่งขึ้น

จ่ายเงินสมทบเข้ากองทุนเป็นจำนวนเงินเท่าใด หากจ้างแรงงานคนพิการ บริษัทใจดีจะได้รับสิทธิประโยชน์ในทางภาษีเท่าใด

(2) กรณีที่ 2 หากบริษัทใจดีจ้างคนพิการ ถ้าบริษัทฯ จ้างคนพิการเข้าทำงาน 10 คน แทนการจ้างคนทั่วไป บริษัทใจดียังมีคนงาน 1,000 คนแทนที่จะถือเป็นรายจ่าย 100 ล้านบาท ก็สามารถถือเป็นรายจ่ายได้ถึง 101 ล้านบาท (คนพิการ 10 คน ถือเป็นรายจ่ายเพิ่มได้อีกคนละ 1 แสนบาท) ในทางภาษีทำให้บริษัทใจดีมีกำไร = 200 ล้านบาท - 101 ล้านบาท - 90 ล้านบาท = 9 ล้านบาท คิดเป็นภาษีที่ต้องเสียเท่ากับ 9 ล้านบาท \times 23/100 = 2,070,000 บาท

(3) เปรียบเทียบระหว่างกรณีไม่จ้างคนพิการกับกรณีจ้างคนพิการเมื่อเปรียบเทียบกรณีที่บริษัทใจดีไม่จ้างคนพิการเข้าทำงาน ต้องเสียภาษีเต็มจำนวนและต้องจ่ายเงินสมทบเข้ากองทุนถึง 1,095,000 บาท แต่ถ้าจ้างคนพิการเข้าทำงานจะทำให้เสียภาษีน้อยลง 230,000 บาท และไม่ต้องจ่ายเงินเข้ากองทุน เท่ากับบริษัทใจดีประหยัดเงินทั้งหมด 1,325,000 บาท

(4) กรณีที่ 3 กรณีที่บริษัทใจดีไม่ต้องเสียภาษีเลยตั้งนั้น หากบริษัทใจดีจ้างคนพิการเข้าทำงานแทนคนทั่วไปเพียงแค่ 100 คน ไม่ต้องถึงร้อยละ 60 ของลูกจ้างทั้งหมด บริษัทใจดีก็ไม่ต้องเสียภาษีแต่อย่างใด เนื่องจากการที่บริษัทสามารถนำเงินเดือนและค่าใช้จ่ายในการจ้างคนพิการมาเป็นรายจ่ายสองเท่า ทำให้บริษัทไม่มีกำไรทางภาษีมามากนัก แต่กรณีสิทธิประโยชน์ทางภาษีสำหรับนายจ้างที่มีลูกจ้างพิการมากกว่าร้อยละ 60 ของลูกจ้างทั้งหมดเป็นไปตามมาตรา 38 ที่กำหนดว่า “นายจ้าง หรือเจ้าของสถานประกอบการที่จ้างคนพิการเข้าทำงานมากกว่าร้อยละหกสิบของลูกจ้างในสถานประกอบการนั้น โดยมีระยะเวลาจ้างเกินกว่าหนึ่งร้อยแปดสิบวันในปีภาษีใดมีสิทธิได้รับยกเว้นภาษีเงินได้ในปีภาษีนั้น ทั้งนี้ตามที่กฎหมายกำหนด” ในกรณีนี้ให้มีการยกเว้นภาษีเงินได้แก่ กิจการซึ่งต้องใช้แรงงานจำนวนมาก จึงได้เสนอให้นายจ้างหรือเจ้าของสถานประกอบการที่จ้างแรงงานคนพิการเกินกว่าร้อยละ 60 มีสิทธิได้รับยกเว้นหรือลดหย่อนเพิ่มเติมอีกร้อยละหนึ่งร้อย ตามพระราชกฤษฎีกาฯ (ฉบับที่ 519) พ.ศ.2554 หมายความว่า นายจ้างหรือเจ้าของสถานประกอบการที่จ้างแรงงานคนพิการเกินกว่าร้อยละ 60 มีสิทธินำค่าจ้างคนพิการมาหักเป็นรายจ่ายได้ 3 เท่าของค่าใช้จ่ายจริง กรณีที่จ้างคนพิการ 100,000 บาท/คน/ปีก็มีสิทธิหักค่าใช้จ่ายได้ถึง 300,000 บาท/คน/ปี หากได้จ้างคนพิการเป็นจำนวนมากย่อมน่าเชื่อได้ว่านายจ้างหรือเจ้าของสถานประกอบการนั้นจะไม่มีกำไรทางภาษีที่ต้องไปเสียภาษีแต่อย่างใด

หมายเหตุ หากบริษัทใจดีไม่ประสงค์จะจ่ายเงินเข้ากองทุนก็ต้องหาทางสร้างงานให้แก่คนพิการหรือผู้ดูแลคนพิการแทนการจ้างงานก็ได้ตามมาตรา 35 โดยการให้สัมปทาน จัดสถานที่จำหน่ายสินค้าหรือบริการจัดจ้างเหมาะสมช่วงงานหรือจ้างเหมาบริการ โดยวิธีกรณีพิเศษ ฝึกงาน

หรือจัดให้มีอุปกรณ์หรือสิ่งอำนวยความสะดวก ล่ามภาษามือ หรือให้ความช่วยเหลืออื่นใดแก่คนพิการหรือผู้ดูแลคนพิการก็ได้ทั้งนี้ตามหลักเกณฑ์วิธีการ และเงื่อนไขที่คณะกรรมการกำหนดในระเบียบ

6) สิทธิทางภาษีเพื่อสังคมในกรณีอื่น ๆ

(1) สิทธิประโยชน์ทางภาษีสำหรับคนพิการ (Tax benefits for Disabled) สำหรับคนพิการที่มีบัตรประจำตัวคนพิการตามกฎหมายฉบับที่ 281 (พ.ศ. 2554) เล่ม 128 ตอนที่ 32 ก ราชกิจจานุเบกษา 9 พฤษภาคม 2554 ออกตามความในประมวลรัษฎากรว่าด้วยการยกเว้นรัษฎากรว่าด้วยการลดหย่อนภาษีเงินได้ให้แก่คนพิการมีอายุไม่เกินหกสิบห้าปีบริบูรณ์ในปีภาษีที่ได้รับ เฉพาะส่วนที่ไม่เกินหนึ่งแสนเก้าหมื่นบาท สำหรับปีภาษี (Tax year) นั้นรวมทั้งคนพิการดังกล่าวสามารถไปลงทะเบียนรับเบี้ยความพิการเดือนละ 500 บาทตลอดชีพที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีภูมิลำเนาตามทะเบียนบ้านด้วย

(2) สิทธิประโยชน์ทางภาษีสำหรับผู้ดูแลคนพิการ สำหรับผู้ดูแลคนพิการตามพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลรัษฎากร (ฉบับที่ 37) พ.ศ. 2552 บัญญัติว่าให้เพิ่มเติมความต่อไปนี้เป็น (ฎ) ของ (1) ในมาตรา 47 แห่งประมวลรัษฎากร (ฎ) ค่าอุปการะเลี้ยงดูบิดามารดา สามีหรือภริยา บุตรชอบด้วยกฎหมายหรือบุตรบุญธรรมของผู้มีเงินได้บิดามารดาหรือบุตรชอบด้วยกฎหมายของสามีหรือภริยาของผู้มีเงินได้หรือบุคคลอื่นที่ผู้มีเงินได้เป็นผู้ดูแลตามกฎหมายว่าด้วยการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ คนละหกหมื่นบาท โดยบุคคลดังกล่าวต้องเป็นคนพิการซึ่งมีบัตรประจำตัวคนพิการตามกฎหมายว่าด้วยการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ หรือเป็นคนทุพพลภาพ มีรายได้ไม่เพียงพอแก่การยังชีพ และอยู่ในความอุปการะเลี้ยงดูของผู้มีเงินได้ ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไข รวมทั้งจำนวนคนพิการและคนทุพพลภาพในความอุปการะเลี้ยงดูของผู้มีเงินได้ที่อธิบดีกรมสรรพากรประกาศกำหนด

(3) สิทธิประโยชน์ทางภาษีการบริจาคสำหรับบุคคลธรรมดาและนิติบุคคล เป็นไปตามพระราชกฤษฎีกาออกตามความในประมวลรัษฎากรว่าด้วยการยกเว้นรัษฎากร (ฉบับที่ 519) พ.ศ. 2554 เกี่ยวกับกักการยกเว้นภาษีให้แก่บุคคลธรรมดา หรือนิติบุคคลที่บริจาคให้คนพิการได้รับสิทธิประโยชน์ตามมาตรา 20 ได้ร้อยละหนึ่งร้อยแต่เมื่อรวมกับวงการบริจาคเพื่อการศึกษาและสนามกีฬาหรือสนามเด็กเล่นไม่เกินร้อยละ 10 ทั้งนี้ ตามประกาศอธิบดีกรมสรรพากรเกี่ยวกับภาษีเงินได้ (ฉบับที่ 214) กำหนดรายจ่ายที่เป็นทรัพย์สิน จะต้องเป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องโดยตรง และได้มาในระหว่างเวลาการดำเนินงานของโครงการของรัฐในการจัดให้คนพิการได้รับสิทธิเข้าถึงและใช้ประโยชน์ได้จากสิ่งอำนวยความสะดวกอันเป็นสาธารณะ ตลอดจนสวัสดิการและความช่วยเหลืออื่นตามกฎหมายว่าด้วยการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิต

คนพิการ โดยจะต้องแสดงหลักฐานเป็นหนังสือที่พิสูจน์ได้ว่าได้จ่ายค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานตามโครงการของรัฐให้แก่หน่วยงานของรัฐซึ่งจัดให้คนพิการได้รับสิทธิเข้าถึงและใช้ประโยชน์ได้ที่ออกโดยหน่วยงานของรัฐนั้น¹⁶

3.3.3 มาตรการส่งเสริมด้านอาชีพคนพิการ (Occupation Promote of Persons with Disabilities) ในหน่วยงานของรัฐ

หน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการด้านอาชีพนั้น การให้บริการด้านอาชีพแก่คนพิการของหน่วยงานของรัฐ พบว่ากระทรวงที่น่าจะมีบทบาทในการให้บริการด้านอาชีพแก่คนพิการ โดยพิจารณาจากแนวความคิดที่ว่าคนพิการคือสมาชิกหนึ่งของสังคม (Part of society) มีดังต่อไปนี้

1) กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการพัฒนาสังคม การสร้างความเป็นธรรมและความเสมอภาคในสังคม การส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพและความมั่นคงในชีวิต สถาบันครอบครัว และชุมชน ส่วนราชการที่สังกัดกระทรวงฯ ซึ่งจัดบริการด้านอาชีพให้คนพิการ ได้แก่

(1) สำนักงานส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ เรียกโดยย่อว่า “พท.” มีอำนาจหน้าที่¹⁷ในการเสนอนโยบาย แผนหลัก และโครงการที่เกี่ยวกับการส่งเสริม และพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการต่อคณะรัฐมนตรีเพื่อพิจารณาให้ความเห็นชอบ และมอบหมายให้หน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องรับไปดำเนินการตามอำนาจหน้าที่ต่อไป ประสานงานและร่วมมือในระดับนโยบาย ยุทธศาสตร์ และแผนงานที่เกี่ยวกับการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการกับหน่วยงานของรัฐ และเอกชน ที่เกี่ยวข้องทั้งในประเทศ และต่างประเทศ ศึกษาวิเคราะห์ พัฒนานวัตกรรม สำรวจ รวบรวม เก็บรักษาข้อมูลเกี่ยวกับคนพิการและสถานการณ์คนพิการเพื่อประโยชน์ต่อการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ สนับสนุนให้มีการจัดตั้งการดำเนินงานการสร้างเสริมความเข้มแข็งขององค์กรด้านคนพิการ เพื่อให้สามารถทำหน้าที่พิทักษ์สิทธิคนพิการ ตลอดจนสนับสนุน และประสานงานให้หน่วยงานของรัฐจัดงบประมาณให้แก่องค์กรด้านคนพิการ เพื่อดำเนินงานส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ ศึกษารูปแบบสิทธิและสวัสดิการอื่น ๆ เพื่อการส่งเสริมศักยภาพ และการคุ้มครองพิทักษ์สิทธิคนพิการ ตลอดจนสนับสนุนการขับเคลื่อนทางสังคม ในการบูรณาการ คนพิการเข้าสู่สังคมอย่างเต็มที่และมี

¹⁶ วิริยะ นามศิริพงศ์พันธุ์. (ม.ป.ป.). *สิทธิประโยชน์ทางภาษีและสิทธิประโยชน์อื่นสำหรับนายจ้างที่จ้างแรงงานคนพิการ*. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก dep.go.th/sites/default/files/files/news/Tax%20of%20disabilities.doc [2556, 1 ตุลาคม]

¹⁷ พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ. มาตรา 13.

ประสิทธิภาพ เสนอ ปรับปรุง พัฒนากฎหมายด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการให้ทันสมัย รวมทั้งให้คำปรึกษาและดำเนินงานเกี่ยวกับความรับผิดชอบทางแพ่ง อาญา และงานคดีปกครอง รวมถึงงานคดีอื่นที่อยู่ในอำนาจหน้าที่ของสำนักงาน บริหารจัดการกองทุนส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ เป็นฝ่ายเลขานุการของคณะกรรมการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ ปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติ หรือตามกฎหมายอื่น หรือตามที่คณะรัฐมนตรี หรือคณะกรรมการมอบหมาย

ในด้านอาชีพมีหน้าที่ดำเนินการพัฒนาองค์ความรู้และดำเนินการด้านต่าง ๆ ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการฟื้นฟูสมรรถภาพทางอาชีพ (Vocational Rehabilitation) รวมถึงการส่งเสริมประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับด้านอาชีพทั้งภาครัฐ เอกชน และองค์กรคนพิการ

(2) สำนักบริการสวัสดิการสังคม กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ¹⁸ รับผิดชอบงานด้านบริการ ในเรื่องสวัสดิการสังคม เช่น การสงเคราะห์คนพิการ การบริการในสถานสงเคราะห์ การให้ความช่วยเหลือด้านกายอุปกรณ์และเครื่องช่วยความพิการ เป็นต้น รวมทั้งประสานความร่วมมือกันระหว่างหน่วยงานภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้องกับคนพิการ เพื่อส่งเสริมสนับสนุนให้คนพิการได้รับการฟื้นฟูใน 4 ด้าน ได้แก่ การแพทย์ การศึกษา สังคม และอาชีพ โดยมีการดำเนินงาน ดังนี้

(2.1) การสงเคราะห์คนพิการในสถานสงเคราะห์ โดยจัดบริการสวัสดิการสังคม (welfare service) ให้แก่คนพิการ ตั้งแต่แรกเกิดถึงวัยชราที่ถูกต้อง ทั้ง ไม่มีที่อยู่อาศัย ไม่มีผู้อุปการะเลี้ยงดู หรือได้รับการดูแลไม่เหมาะสม รวมถึงผู้พิการที่ขอเข้าพักอาศัยเป็นชั่วคราว เพื่อเข้ารับบริการฟื้นฟูสมรรถภาพ โดยมีสถานสงเคราะห์คนพิการ จำนวน 10 แห่ง ให้บริการดูแลในด้านปัจจัย 4 จัดกิจกรรมนันทนาการ และฟื้นฟูสมรรถภาพด้านการแพทย์ (Medical Rehabilitation) การศึกษา การฝึกอาชีพและสังคม (Vocational Training and Social) ตลอดจนเตรียมความพร้อมในด้านร่างกาย และจิตใจ ให้สามารถช่วยเหลือตนเองได้ และกลับคืนสู่สังคมได้อย่างมีคุณค่า

(2.2) การฝึกอาชีพคนพิการในศูนย์ฝึกอาชีพฯ และในชุมชน เป็นการจัดบริการฝึกอาชีพให้คนพิการในหลักสูตรวิชาชีพ 3 เดือน 6 เดือน และ 1 ปี โดยจัดฝึกอาชีพให้แก่คนพิการในสาขาวิชาชีพ 32 สาขา เป็นหลักสูตรระยะยาว จำนวน 10 สาขา อาชีพระยะสั้นจำนวน 22 สาขา อาทิ ช่างตัดเสื้อบุรุษ สตรี ช่างซ่อมวิทยุ โทรทัศน์ ช่างไฟฟ้า ช่างซ่อม เครื่องยนต์ และมอเตอร์ไซด์

¹⁸ อำนาจหน้าที่ของกรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการเป็นไปตามกฎกระทรวงแบ่งส่วนราชการกรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ พ.ศ. 2545. (2545, 9 ตุลาคม). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 119 (ตอนที่ 103 ก เล่มที่ 1), หน้า 186.

ช่างตัดผม ช่างถม ช่างศิลป์ หัตถกรรม พนักงานพิมพ์ดีด และคอมพิวเตอร์ เป็นต้น โดยให้การฝึกอาชีพภายในศูนย์และภายในชุมชน ซึ่งมีศูนย์ฟื้นฟูอาชีพคนพิการ จำนวน 8 แห่ง

- ก) ศูนย์ฟื้นฟูอาชีพคนพิการพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ
- ข) ศูนย์ฟื้นฟูอาชีพคนพิการขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น
- ค) ศูนย์ฟื้นฟูอาชีพคนพิการบ้านทองพูนเผ่าพนัส จังหวัดอุบลราชธานี
- ง) ศูนย์ฟื้นฟูอาชีพคนพิการหายดฝน จังหวัดเชียงใหม่
- จ) ศูนย์บริการสวัสดิการสังคมเฉลิมพระชนมพรรษา 5 รอบ (ราชินี) จังหวัดลพบุรี
- ฉ) ศูนย์ฟื้นฟูอาชีพคนพิการจังหวัดนครศรีธรรมราช
- ช) สถานฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จังหวัดอุบลราชธานี
- ซ) ศูนย์ฟื้นฟูอาชีพคนพิการจังหวัดหนองคาย

และศูนย์พัฒนาอาชีพ จำนวน 1 แห่ง คือ “ศูนย์พัฒนาอาชีพคนพิการ” ซึ่งแต่เดิมชื่อโรงงานฝึกคนพิการสากล ดำเนินงานฝึกอาชีพให้คนพิการในรูปแบบโรงงานในอารักขา เพื่อรับจ้างทำงาน ตัดเย็บเสื้อผ้า ผลิตภัณฑ์จากผ้า รวมเป็น 9 แห่ง

(2.2.1) ฝึกอาชีพคนพิการ (Vocational Training for Person With Disability) ในศูนย์ฟื้นฟูอาชีพคนพิการ จำนวน 9 แห่ง โดยประชาสัมพันธ์ ประกาศรับสมัครคนพิการเข้าฝึกอาชีพ และรับคนพิการเข้าฝึกอาชีพ โดยให้ฝึกอาชีพทั้งภายในศูนย์ และชุมชน นอกจากบริการที่จัดให้คนพิการดังกล่าว กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ ได้สนับสนุนให้คนพิการที่กำลังฝึกอาชีพ ได้รับการศึกษาสายสามัญ โดยประสานกับสำนักบริหารงานการศึกษาออกโรงเรียน เปิดสอนการศึกษาผู้ใหญ่ในระดับประถมศึกษา และมัธยมศึกษา ซึ่งคนพิการที่สำเร็จการฝึกอบรมอาชีพจากศูนย์ ฯ จะได้รับวุฒิบัตรทั้งสายวิชาชีพของกรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ และสายสามัญของกระทรวงศึกษาธิการ ตามระดับความสามารถของแต่ละบุคคล และส่งเสริมให้คนพิการได้เข้ารับการฝึกอาชีพในสถานศึกษาวิชาชีพของหน่วยงานภาครัฐร่วมกับคนปกติ ได้แก่ สถาบันพัฒนาฝีมือแรงงาน (Institute for Skill Development) สถานศึกษาของกรมอาชีวศึกษา และหน่วยงานภาคเอกชนที่ให้บริการ รวมถึงให้บริการแนะแนวงานอาชีพแก่คนพิการ

(2.2.2) ศูนย์พัฒนาอาชีพคนพิการ (โรงงานในอารักขา) จัดตั้งขึ้นในปี 2526 ซึ่งเป็นการจำลองรูปแบบการดำเนินงานของสถานประกอบการจำลอง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้คนพิการที่สำเร็จฝึกอาชีพตัดเย็บเสื้อผ้า จากศูนย์ฝึกอาชีพทั้งของรัฐและเอกชนแล้ว แต่ยังไม่พร้อมที่จะทำงานในสถานประกอบการ หรือประกอบอาชีพอิสระ เนื่องจากมีสภาพความพิการมาก หรือยังขาดทักษะในการทำงานเข้ารับการฝึกทักษะเพิ่มเติม

(2.3) การสงเคราะห์เพื่อฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ โดยมีกิจกรรมการดำเนินการ ดังนี้

(2.3.1) การสนับสนุนเครื่องช่วยความพิการและกายอุปกรณ์ เพื่อให้คนพิการสามารถทำกิจกรรมในชีวิตประจำวัน และมีเครื่องช่วยในการเคลื่อนไหวและเดินทาง

(2.3.2) การสนับสนุนเงินสงเคราะห์เพื่อฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ

2) กระทรวงแรงงาน (Minister of Labour) มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการบริหารและคุ้มครองแรงงาน พัฒนาฝีมือแรงงาน (labour skill development) ส่งเสริมให้ประชาชนมีงานทำ ส่วนราชการที่สังกัดกระทรวงฯ ที่รับผิดชอบในการฝึกอาชีพให้คนพิการ¹⁹ ได้แก่

(1) กรมพัฒนาฝีมือแรงงาน มีหน้าที่พัฒนาฝีมือแรงงานให้มีมาตรฐาน โดยได้เปิดฝึกอาชีพและยกระดับฝีมือแรงงานให้บุคคลทั่วไป ซึ่งต่อมาได้มีมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 12 ตุลาคม 2537 ให้คนพิการได้มีโอกาสในการเข้ารับการฝึกอาชีพร่วมกับบุคคลทั่วไป โดยให้สถาบันพัฒนาฝีมือแรงงานประจำภาค และศูนย์พัฒนาฝีมือแรงงานประจำจังหวัดขยายบริการฝึกอาชีพให้คนพิการ โดยให้ปรับหลักสูตรให้เหมาะสมกับความต้องการของคนพิการและตลาดแรงงาน พร้อมทั้งปรับปรุงสิ่งอำนวยความสะดวกด้านอาคารสถานที่สำหรับคนพิการที่เข้าฝึกอาชีพ ขณะนี้มีโครงการนำร่องเพื่อพัฒนาฝีมือแรงงานโดยให้คนพิการร่วมฝึกกับคนทั่วไป การขยายผลการฝึกอาชีพคนพิการ ในสถาบันพัฒนาฝีมือแรงงานประจำภาค 6 แห่ง ได้แก่ สถาบันพัฒนาฝีมือแรงงานจังหวัดชลบุรี นครราชสีมา อุบลราชธานี สุราษฎร์ธานี และศูนย์พัฒนาฝีมือแรงงานจังหวัดหนองคาย และเชียงใหม่ และศูนย์พัฒนาฝีมือแรงงานประจำจังหวัด 20 แห่ง เพื่อส่งเสริมให้คนพิการได้พัฒนาฝีมือแรงงาน

(2) กรมการจัดหางาน มีหน้าที่หลักในการส่งเสริมให้ประชากรได้มีงานทำ รวมทั้งได้มีการจัดหางานให้กับคนพิการด้วยเช่นกัน โดยมีหน่วยงานที่ให้บริการจัดหางานแก่คนพิการในสังกัด ดังนี้

- ก) สำนักงานจัดหางานกรุงเทพฯ 1 วัฒนา
- ข) สำนักงานจัดหางานกรุงเทพฯ 2 จตุจักร
- ค) สำนักงานจัดหางานกรุงเทพฯ 3 บางรัก
- ง) สำนักงานจัดหางานกรุงเทพฯ 4 ราชดำเนิน
- จ) สำนักงานจัดหางานกรุงเทพฯ 5 ธนบุรี
- ฉ) สำนักงานจัดหางานกรุงเทพฯ 6 ราษฎร์บูรณะ
- ช) สำนักงานจัดหางานกรุงเทพฯ 7 พุทธมณฑล
- ซ) สำนักงานจัดหางานกรุงเทพฯ 8 รามอินทรา

¹⁹ กระทรวงแรงงาน. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: <http://www.mol.go.th>

ฅ) สำนักงำนจัดหำงำนกรุงเทพฯ พระโขนง

ณ) สำนักงำนจัดหำงำนทุกจังหวดั

นอกจากนี้ กรมการจัดหำงำนได้มีกิจกรรมส่งเสริมการจ้างงำนคนพิการ ดังนี้

(ก) การจัดวันนัดพบเรงงำน ให้มีการขยายบริการถึงคนพิการด้วย

(ข) การสร้างเครือข่ำยที่ให้บริการจัดหำงำน โดยเริ่มตั้งแต่ พ.ศ. 2540 ที่หน่วยงำนบริการจัดหำงำนภำครัฐและภำคเอกชนจะแจ้งตำแหน่งว่างงำนของสถำนประกอบการต่ง ๆ ถึงคนพิการตลอดจนการติดตามผลของผู้รับบริการ

(3) สำนักงำนประกันสังคม มีหน้าที่จัดบริการให้ความคุ้มครองและช่วยเหลือผู้ประกันตนตามพระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ. 2533 ได้มีการจัดตั้งศูนย์ฟื้นฟูสมรรถภำพคนงำน (Vocational Rehabilitation Centre) เพื่อให้บริการด้ำนการฟื้นฟูสมรรถภำพทางการแพทย (Medical Rehabilitation) ทางจิตใจ (mental) รวมถึงด้ำนการฝึกอาชีพแก่ลูกจ้างที่ประสบอันตรายหรือเจ็บป่วยเนื่องจกการทำงาน ให้สามารถกลับเข้ำทำงานในสถำนประกอบการหรือประกอบอาชีพอิสระเลี้ยงดูตนเองได้ หลักสูตรที่เปิดสอน เช่น ช่างตัดเย็บเสื้อฝ่ำ ช่างไฟฟ้า ช่างซ่อมเครื่องยนต์และคอมพิวเตอรื เป็นต้น

3) กระทรวงสาธารณสุข²⁰ มีอำนำงหน้าที่เกี่ยวกับการสร้างเสริมสุขภาพอนามัยการป้องกัน ควบคุม และรักษาโรครกัย การฟื้นฟูสมรรถภำพของประชาชน ส่วนราชการที่สังกัดกระทรวงฯ ซึ่งจัดบริการด้ำนอาชีพให้คนพิการ มีด่งต่งไปนี้

(1) สถาบันราชำนุกูล คำนินการด้ำนการบำบดัรักษาและฟื้นฟูบุคคลปัญญาอ่อน ได้มีการคำนินการเกี่ยวกับอาชีพคนพิการ ดังนี้

ก) โครงการ “ร้ำนเพื่อน” เป็นสถำนที่ฝึกอาชีพและจำหน่ำผลิตภักข์ของคนพิการ

ข) โครงการทดลองจ้างงำนบุคคลปัญญาอ่อน เริ่มคำนินการเมื่อ พ.ศ. 2538 เป็นการเตรียมความพร้อมและพัฒนาทักษะแก่บุคคลปัญญาอ่อน ได้มีการฝึกทดลองงำนในแผนกผู้ป่วยนอก ร้ำนค้ำ รोगอาหาร นอกจากนี้ ยังได้มีการส่งเด็กพิการไปทำงานในสถำนประกอบการต่ง ๆ

ค) ศูนย์ฟื้นฟูสมรรถภำพบุคคลปัญญาอ่อน จังหวัดปทุมธานี ให้บริการปรับสภาพแก้ไขปัญหำควำมพิการ พัฒนากิจกรรมทางสังคมให้คนพิการอย่างต่งเนื่อง เปิดบริการฝึกวิชาชีพทำเชรำมิด งำนประดิษฐ์จกกระดาษส่ำ ผลิตภักข์จกฝ่ำหรือวัสดุเหลือใช้ ฝึกทักษะการทำงาน เช่น เสิร์ฟอาหาร ทำควำมสะอาด ดูแลสำนักงำน เป็นต้น

²⁰ กระทรวงสาธารณสุข. (ออนไลน์). เข้ำถึงได้จก: <https://www.moph.go.th>

(2) โรงพยาบาลศรีธัญญา ให้บริการฟื้นฟูสมรรถภาพแก่คนพิการทางจิตหรือพฤติกรรม และจัดหางานให้แก่คนพิการทางจิต รวมทั้งส่งเสริมให้ทำงานในสถานประกอบการของเอกชน หรือประกอบอาชีพอิสระ เช่น ทำสวน รับจ้างล้างรถ จัดทำผลิตภัณฑ์เพื่อจำหน่าย เป็นต้น

(3) โรงพยาบาลสมเด็จพระยา จัดบริการบำบัดรักษาคนพิการทางจิต พร้อมทั้งได้จัดโครงการส่งเสริมอาชีพคนพิการทางจิต โดยการประกอบอาชีพอิสระและการเตรียมความพร้อม ฝึกทักษะการประกอบอาชีพอิสระ

4) กระทรวงศึกษาธิการ มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการส่งเสริมและกำกับดูแลการศึกษาทุกระดับ และทุกประเภท กำหนดนโยบาย แผน และมาตรฐานการศึกษา สนับสนุนทรัพยากรเพื่อการศึกษา ส่งเสริมและประสานงานการศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม และการกีฬาเพื่อการศึกษา ส่วนราชการที่สังกัดกระทรวงฯ ซึ่งจัดบริการด้านอาชีพให้คนพิการ มีดังต่อไปนี้

(1) สำนักบริหารงานการศึกษานอกโรงเรียน สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (basic education) ได้จัดการเรียนการสอนนอกระบบโรงเรียน (non formal education) จัดบริการสอนเป็นกลุ่มย่อย จัดให้มีโครงการที่เกี่ยวข้องกับคนพิการ ให้คนพิการเข้ารับการศึกษายาชีพ (vocational education) หลักสูตรระยะสั้น นอกจากนี้ ได้จัดการศึกษายาชีพสามัญไปพร้อม ๆ กับการส่งเสริมให้นักเรียนได้ศึกษาตลอดชีวิต เพื่อเพิ่มวุฒิทางการศึกษายาชีพสามัญ โดยประสานความร่วมมือกับวิทยาลัยการอาชีพ ให้การรับรองและเทียบโอนหลักสูตร ประกาศนียบัตรวิชาชีพ

(2) สำนักงานคณะกรรมการอาชีวศึกษา ได้ดำเนินการฝึกอาชีพให้แก่คนพิการ ในหลักสูตรระยะยาว และระยะสั้น ตามความต้องการของคนพิการ จัดอบรมวิชาชีพที่สอดคล้องกับความต้องการของคนพิการ และความต้องการของชุมชน โดยวิทยาลัยสารพัดช่างซึ่งกระจายอยู่ในภูมิภาค จัดบริการด้านอาชีวศึกษาระดับ ปวช. และ ปวส. และเปิดสอนวิชาชีพสำหรับคนพิการ โดยเฉพาะคนพิการ เรียนร่วมกับคนไม่พิการในวิทยาลัยอาชีวศึกษา

(3) สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ (เดิมคือกองการศึกษาเพื่อคนพิการ) ได้จัดตั้งโรงเรียนเฉพาะสำหรับคนพิการ จำนวน 43 แห่งทั่วประเทศ พร้อมทั้งจัดให้มีการฝึกอาชีพให้คนพิการในโรงเรียนเฉพาะความพิการ เช่น โรงเรียนเศรษฐเสถียร เป็นโรงเรียนต้นแบบของโรงเรียนสอนคนหูหนวก เป็นแหล่งการจัดการศึกษาสำหรับคนหูหนวก รับผิดชอบดูแลทั้งชายและหญิงเรียนแบบ ไปกลับ แต่รับเฉพาะเด็กหูหนวกผู้หูอยู่ประจำ นักเรียนที่จบการศึกษาจากโรงเรียนเศรษฐเสถียร ได้ประกอบอาชีพในลักษณะต่าง ๆ เช่น ทำงานในสถานประกอบการของเอกชน และประกอบอาชีพอิสระ เป็นต้น กรณีที่นักเรียนจบการศึกษาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ก็สามารถเข้าศึกษาต่อในระดับปริญญาตรีในสถานศึกษาต่าง ๆ โดยเฉพาะสถาบันราชภัฏสวน

ดุสิต ซึ่งเปิดโอกาสให้คนหูหนวก (hearing impair) ที่จบการศึกษาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 เข้าศึกษาต่อในระดับปริญญาตรีใน โปรแกรมวิชาการศึกษาพิเศษ คนหูหนวกที่จบการศึกษาวิชาเอก การศึกษาพิเศษได้ออกไปเป็นครูสอนเด็กใน โรงเรียนสอนคนหูหนวกและปฏิบัติหน้าที่ในบริการด้านการศึกษาแก่เด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยินในศูนย์การศึกษาพิเศษต่าง ๆ ซึ่งเมื่อจบการศึกษาแล้วเด็กจะได้เข้าทำงานในหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน รวมทั้งได้เข้าทำงานเป็นครูใน โรงเรียนสอนคนหูหนวกด้วย นอกจากนี้ ก็ยังมีโรงเรียนโสตศึกษาทุ่งมหาเมฆ และศูนย์การศึกษาพิเศษ เป็นต้น

5) กระทรวงมหาดไทย มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการบำบัดทุกข์บำรุงสุข การรักษาความสงบเรียบร้อยของประชาชน การอำนวยความสะดวกความเป็นธรรมของสังคม การส่งเสริมและพัฒนาการเมือง การปกครอง การพัฒนาการบริหารราชการส่วนภูมิภาค การปกครองท้องถิ่น การส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นและพัฒนาชุมชน การทะเบียนราษฎร ความมั่นคงภายใน กิจการสาธารณภัย และการพัฒนาเมือง มีหน่วยงานในสังกัด คือ กรมพัฒนาชุมชน กรมการปกครอง กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น ที่สนับสนุนในการจัด โครงการส่งเสริมอาชีพคนพิการ แต่ไม่ได้มีการดำเนินงานต่อเนื่อง

6) กระทรวงอุตสาหกรรม มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการส่งเสริมและพัฒนาอุตสาหกรรม การส่งเสริมการลงทุน การพัฒนาผู้ประกอบการ กระทรวงฯ ได้มอบหมายให้กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม ส่งเสริมด้านอาชีพแก่คนพิการ แต่ขาดความต่อเนื่อง

7) กระทรวงพาณิชย์ มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการค้า ธุรกิจบริการ ทรัพย์สินทางปัญญา (Intellectual Properties) มีหน่วยงานในสังกัด คือกรมพัฒนาธุรกิจการค้า กรมส่งเสริมการค้าส่งออก ได้สนับสนุนด้านบริการอาชีพแก่คนพิการ แต่ขาดความต่อเนื่อง

8) กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับเกษตรกรรม จัดหาแหล่งน้ำ และพัฒนาระบบชลประทาน ส่งเสริมและพัฒนาเกษตรกร ส่งเสริมและพัฒนาระบบสหกรณ์ รวมตลอดทั้งกระบวนการผลิตและสินค้าเกษตรกรรม มีหน่วยงานในสังกัด คือ กรมส่งเสริมการเกษตร กรมส่งเสริมสหกรณ์ กรมวิชาการเกษตร ซึ่งได้สนับสนุนด้านอาชีพแก่คนพิการ แต่ไม่ได้มีการดำเนินงานที่ต่อเนื่อง

9) กรุงเทพมหานคร เปิดโอกาสให้คนพิการเข้าฝึกอาชีพในโครงการฝึกอาชีพของชุมชนต่าง ๆ โดยจัดหลักสูตรระยะสั้น เช่น งานศิลปะ การประกอบอาหาร การทำดอกไม้ประดิษฐ์ งานศิลปะ เป็นต้น

10) สำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาล จัดสรรรายได้สลากการกุศลพิเศษในส่วนกลางให้แก่สมาคมคนพิการ และคนพิการเพื่อนำไปจำหน่าย

11) องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก ในพระบรมราชูปถัมภ์ (อศส.) จัดตั้งขึ้นโดยพระราชบัญญัติองค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก พ.ศ. 2491 ต่อมาปรับปรุงโดยพระราชบัญญัติองค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก พ.ศ. 2510 มีฐานะเป็นองค์กรของรัฐเพื่อการกุศล และเป็นนิติบุคคลตามกฎหมาย ได้รับเงินอุดหนุน (bounty) ของกระทรวงกลาโหม เงินผลประโยชน์และค่าธรรมเนียม (fee) ของ อศส. รวมทั้งทรัพย์สินอย่างอื่นที่ได้รับบริจาค โดยมีวัตถุประสงค์ในการจัดตั้งเพื่อให้การสงเคราะห์แก่ทหารผ่านศึก (Veteran) ครอบครัวทหารผ่านศึกและทหารนอกประจำการ ได้แก่ การสงเคราะห์ด้านสวัสดิการ เช่น เงินรายได้ เงินบำนาญ เงินเลี้ยงชีพรายเดือน เงินช่วยเหลือจากมูลนิธิสายใจไทย การจำหน่ายสลากกินแบ่งรัฐบาล รวมทั้งให้การสงเคราะห์ด้านที่อยู่อาศัย ให้คำแนะนำปรึกษาเงินกู้เพื่อประกอบอาชีพในภูมิภาค ให้การสงเคราะห์ด้านการรักษาพยาบาล การประกอบอาชีพ เป็นต้น ทหารผ่านศึกที่ประสบอันตรายหรือบาดเจ็บจะได้รับการรักษาที่โรงพยาบาลทหารผ่านศึก เพื่อเข้ารับการฟื้นฟูสมรรถภาพด้านอาชีพ (Vocational Rehabilitation) ในลักษณะ ดังนี้

- โรงงานในอารักขา มี 5 สาขาวิชาชีพ ได้แก่ งานเจียรระไนพลอยและประณีตศิลป์ งานเครื่องหนัง (Tannery) งานครุภัณฑ์ไม้ งานตัดเย็บเสื้อผ้า และงานโลหะ พร้อมทั้ง ให้การแนะนำเพื่อเข้ารับการศึกษาประกอบวิชาชีพ ให้คำปรึกษาในการประกอบอาชีพ จัดหางาน และติดตามผลการประกอบอาชีพ

- ฝึกอาชีพระยะสั้น (2-6 เดือน) ทั้งในกรุงเทพมหานคร และในส่วนภูมิภาคตามความต้องการของสำนักงานสงเคราะห์ทหารผ่านศึกเขตต่าง ๆ วิชาชีพที่เปิดสอน เช่น ขับรถยนต์ ช่างเดินสายไฟฟ้า ช่างซ่อมมอเตอร์ไฟฟ้า ช่างซ่อมเครื่องทำความเย็น ช่างเชื่อมไฟฟ้า-แก๊ส งานผลิตภัณฑ์โลหะ งานช่างกลโรงงาน ช่างตัดผมชาย ช่างเสริมสวย ช่างตัดเย็บเสื้อผ้าบุรุษ ช่างซ่อมวิทยุ เป็นต้น²¹

²¹ วิริยะ นามศิริพงษ์พันธุ์, มณฑิธร บุญตัน และอัครพรพรณ ขวัญชื่น. (2546) รายงานการวิจัย เรื่อง “การแก้ไขกฎหมายที่กีดกันคนพิการในการเข้าไปมีส่วนร่วมในสังคม : ศึกษากรณีกฎหมายและกฎระเบียบที่จำกัดสิทธิคนพิการในการประกอบอาชีพ”. รายงานการวิจัย. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา. หน้า 22.